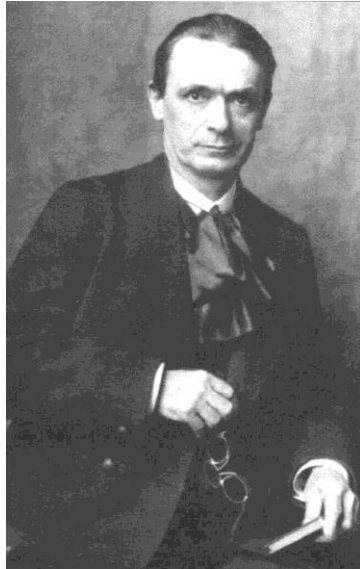

רודולף שטיינר

קוסמולוגיה, דת ופילוסופיה

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר. אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה. פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"במחשבותיו, האדם קולט את מה שהוא עצמו מגלם
באורגניזם הפיסי שלו כישות נפשית-רוחית.
באורגניזם האתרי, קיים העתק של העולם החיצוני כפעילות
פנימית הממלאת את האורגניזם הפיסי.
באורגניזם האסטרלי, קיים העתק של הוויית-הקיום
הקדם-ארצית.

ב'אני', קיימת הישות המרכזית והנצחית של האדם."

(מתוך: קוסמולוגיה, דת ופילוסופיה, GA-25, הרצאה 9)

— רודולף שטיינר —

COSMOLOGY, RELIGION AND PHILOSOPHY

By Rudolf Steiner

GA-25

עשר הרצאות שניתנו בדורנאך

ספטמבר 1922

תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

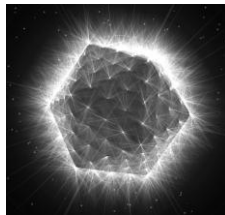
מהדורה ראשונה 2022

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2022 לבדולח הוצאה לאור

ת.ד. 558 פתח-תקווה 4910402

email: bdolah.books@gmail.com

תוכן עניינים

[הרצאה 1](#) – שלושת השלבים של האנתרופוסופיה

[הרצאה 2](#) – תרגילים לפיתוח החשיבה, הרגש והרצון

[הרצאה 3](#) – שיטות של ידיעה או הכרה אימגינטיבית, אינספירטיבית ואינטואיטיבית

[הרצאה 4](#) – תרגילים לפיתוח ההכרה והרצון

[הרצאה 5](#) – התנסויות נפשיות במהלך השינה

[הרצאה 6](#) – מעבר מחיים פסיכו-רוחיים לחיי-חושים פסיים בהתפתחות האדם

[הרצאה 7](#) – הקשר של הכריסטוס עם האנושות

[הרצאה 8](#) – מאורע המוות והקשר שלו לכריסטוס

[הרצאה 9](#) – יעדה של תודעת-ה'אני' בהקשר עם שאלת הכריסטוס

[הרצאה 10](#) – על התנסות הרצון של הנפש

הרצאה 1

שלושת השלבים של האנתרופוסופיה

עונג גדול עבורי לתת את סדרת ההרצאות הזאת בגיתהאנום אשר נוסד כדי לטפח את מדע הרוח. מה שמכונה כאן 'מדע רוח', אין לבלבלו עם אותם דברים שיותר מאי פעם, לעת עתה, מופיע כאוקולטיזם, מיסטיקה וכו'. אסכולות אלה של חשיבה או שהן מתייחסות למסורות רוחיות עתיקות שאינן מובנות עוד כהלכה ונותנות באופן חובבני סוגים שונים של ידיעה שאפשר להעלות על הדעת על העולמות העל-חושיים, או שהן מחקות באופן חיצוני את השיטות המדעיות שיש לנו כיום בלי להבין ששיטות מחקר שהינן אידיאליות לשם חקר עולם הטבע לעולם לא תוכלנה להוביל אל עולמות על-טבעיים. ומה שמופיע כמיסטיקה גם הוא מהווה או רק חידוש של התנסויות נפשיות עתיקות, או בחינה עצמית מעורפלת, דמיונית לעתים קרובות מאוד, ומטעה.

בניגוד לזה, גישתו של הגיתהאנום היא כזו, שהיא מסתדרת בשורה אחת, במובן המלא ביותר, עם ההשקפה הנוכחית של מחקר מדעי-טבעי, ומכירה במה שמוצדק בו. לעומת זאת, היא שואפת לרכוש תוצאות אובייקטיביות ומדויקות על הנושא של העולם העל-חوشي באמצעות אימון מבוקר בקפדנות של ראייה נפשית טהורה. היא מסתמכת אך ורק על תוצאות כאלה אשר מושגות על-ידי ראייה זו של הנפש, באמצעותה המבנה הרוחי-נפשי מוגדר במדויק כמו בעיה מתמטית. הנקודה היא שבהתחלה מבנה זה מוצג עם ראייה שאינה מוטלת בספק מבחינה מדעית. אם אנו מכנים אותו **עין רוחית**, אז אנו אומרים: כפי שבעיות מתמטיות ניצבות בפני המתמטיקאי, לחוקר ברוח יש 'עין רוחית'. השיטה המדעית מופעלת עבורו על אותה הכנה של 'האיברים הרוחיים' שלו. אם ההוויה של 'המדע' שלו קיימת באיברים אלה, הרי שהוא יוכל להשתמש בהם והעולם העל-חوشي יופיע לפניו. תלמיד עולם החושים מכווין את המדע שלו לדברים חיצוניים, לתוצאות; אך, תלמיד הרוח עוסק במדע כהכנה לקראת ראייה. וכאשר הראייה מופיעה, מן ההכרח שהמדע כבר הגשים את משימתו. אם ברצונכם לכנות את הראייה שלכם 'ראייה רוחית', הרי שבכל מקרה היא 'ראייה רוחית מדויקת'. מדע הרוח מתחיל היכן ש-ה-מה? של החושים מסתיים. מעל לכול, תלמיד הרוח החוקר בהכרח ביסס את שיטת החשיבה שלו כולה עבור המדע החדש יותר, על זו שהוא החיל על עולם החושים.

כך יוצא שהמדעים אשר נלמדים בימינו מתמזגים עם אותו תחום אשר פותח את מדע הרוח במובן מודרני. זה קורה לא רק בתחומים הנפרדים של מדעי הטבע והיסטוריה, אלא גם ברפואה, למשל; ובכל תחומי החיים המעשיים, באמנות, בערכי מוסר ובחיים החברתיים. זה קורה גם בהתנסויות דתיות.

בהרצאות אלה, נעסוק בשלושה מן התחומים האלה ונציג כיצד הם מתמזגים עם ההשקפה הרוחנית המודרנית. שלושה תחומים אלה הם: פילוסופיה, קוסמולוגיה ודת.

פעם, הפילוסופיה הייתה המתווכת של הידיעה האנושית כולה. בתבונה שלה, האדם רכש ידיעה על התחומים הנפרדים של מציאות העולם. המדעים השונים נולדו מתוך מהותה. אך מה נשאר מן הפילוסופיה עצמה? אידיאות ספורות מופשטות פחות או יותר אשר צריכות להצדיק את קיומן ביחס למדעים האחרים, שהצדקתם קיימת בהתבוננות באמצעות החושים ובעריכת ניסויים. למה מתייחסות האידיאות של הפילוסופיה? כיום, שאלה זו היא שאלה חשובה. באידיאות אלה, איננו מוצאים עוד ממשות ישירה וכך אנו מנסים למצוא בסיס תיאורטי לממשות זו.

ועוד: הפילוסופיה, ומעצם שמה, אהבת החכמה, מראה שאין זה רק עניין של האינטלקט, אלא של הנפש האנושית בכללותה. מה שאפשר 'לאהוב' הוא דבר כזה והיו זמנים שבהם התייחסו לחכמה כאל משהו ממשי, מה שאינו המקרה עם 'אידיאות' העוסקות רק בתבונה ובאינטלקט. הפילוסופיה, מהיותה נושא עבור המין האנושי כולו, אשר הורגשה פעם בחום הנפש, נעשתה לידיעה יבשה וקרה; ואיננו חשים עוד את עצמנו בתוך מציאות שבה אנו עוסקים בהתפלספות.

במין האנושי עצמו אבד מה שפעם עשה את הפילוסופיה להתנסות **ממשית**. מדעי הטבע (של העולם החיצוני) מנוהלים על-ידי החושים ומה שהתבונה **חושבת** ביחס להתבוננויות המבוצעות על-ידי החושים הוא חיבור התכנים אשר מופקים באמצעות החושים. לחשיבה זו אין תוכן משלה; ובעוד האדם חי בידיעה כזאת, הוא יודע את עצמו רק כגוף **פיסי**. אבל, במקור, הפילוסופיה הייתה תוכן-נפשי שלא נחוה על-ידי הגוף הפיסי, אלא על-ידי אורגניזם אנושי שאותו החושים אינם יכולים לתפוס. זהו **הגוף האתרי**, היוצר את בסיסו של הגוף הפיסי והוא כולל את הכוחות העל-חושיים אשר מעניקים לגוף הפיסי צורה וחיים. האדם יכול להשתמש במבנהו של הגוף האתרי הזה בדיוק כפי שהוא יכול להשתמש בגוף הפיסי. גוף אתרי זה מפיק אידיאות מן העולם העל-חושי, ממש כפי שהגוף הפיסי עושה, באמצעות החושים, מן העולם החושי. הפילוסופים הקדומים פיתחו את האידיאות שלהם על-ידי גוף אתרי זה, וכאשר חיי-הרוח של האדם איבדו את הגוף האתרי הזה ואת ידיעתו, הפילוסופיה איבדה במקביל את מאפיין הממשות שלה. תחילה, עלינו לשחזר את הידיעה של האדם האתרי ואז הפילוסופיה תהיה מסוגלת לרכוש מחדש את מאפיין הממשות שלה.

כך, צוין השלב הראשון שיש להגשים באנתרופוסופיה.

פעם, הקוסמולוגיה הראתה לאדם כיצד הוא מהווה איבר של היקום. עד כה, היה נחוץ שלא רק את גופו, אלא גם את נפשו ורוחו אפשר היה לראות כאיבריו של הקוסמוס; וזה היה המקרה מפני שבקוסמוס, דברים של הנפש ודברים של הרוח היו גלויים. ברם, בזמנים מאוחרים יותר הקוסמולוגיה הייתה למבנה-על של מדעי הטבע אשר נרכש עם מתמטיקה, התבוננויות ועריכת ניסויים. תוצאות המחקר בתחומים האלה

מחברות יחד כדי ליצור תמונה של התפתחות קוסמית, ומתוך תמונה זו אין ספק שאפשר להבין את הגוף הפיסי האנושי. אך, הגוף האתרי נשאר לא-מובן, ובמובן עילאי יותר, זהו אותו חלק באדם הקשור לנפש ולרוח. את הגוף האתרי אפשר לזהות רק כאיבר של הקוסמוס, אם המהות האתרית של הקוסמוס נתפסת בבהירות. אך, ככלות הכול, חלק אתרי זה של הקוסמוס יכול לתת לאדם לא יותר מאשר מבנה אתרי, בעוד שלנפש יש **חיי-נצח**; לכן, עלינו לקחת בחשבון גם את **חיי-הנצח של הקוסמוס**. זה בדיוק מה שהקוסמולוגיה העתיקה עשתה, ובגלל השקפה זו שמהות-הנפש של האדם אשר מתעלה מעל לאתרי נעשתה לחלק מן הקוסמוס. ברם, חיי-רוח מודרניים אינם מצליחים לראות את ממשותם של חייה הפנימיים של הנפש. בהתנסות מודרנית, אין שום ערובה לכך שיש לה קיום מעבר ללידה ומוות. כיום, כל אחד יודע שמקורם של חיי-הנפש יכולים להיות בגוף הפיסי ועמו דרך חיי העובר וההתפתחות העוקבת בילדות ויכולים להסתיים במוות. היה משהו בחכמה האנושית הקדומה עבור נפש האדם שהידיעה המודרנית מהווה רק השתקפות שלו; והוא נתפס **כישות האסטרלית** באדם. זה לא היה מה שהנפש חוותה בפעילויות החשיבה, הרגש והרצון שלה, אלא דווקא משהו אשר השתקף בחשיבה, ברגש וברצון. אדם אינו יכול לדמיין לעצמו שלחשיבה, לרגש ולרצון יש חלק בקוסמוס, כי אלה חיים רק בטבע הפיסי של האדם. לעומת זאת, את הטבע האסטרלי אפשר להבין כאיבר של הקוסמוס, כי הוא חודר את הטבע הפיסי בלידה ועוזב אותו במוות. אותו יסוד שבמהלך החיים בין לידה ומוות, מסתתר מאחורי החשיבה, הרגש והרצון – כלומר הגוף האסטרלי – הוא היסוד הקוסמי של האדם.

היות שהידיעה המודרנית איבדה את היסוד האסטרלי הזה של האדם, היא גם איבדה קוסמולוגיה שהייתה יכולה לכלול את האדם כולו. שם נשארת רק קוסמולוגיה פיסית, ואפילו היא כוללת לא יותר מאשר את מקורותיו של האדם הפיסי. שוב, נחוץ לגלות ידיעה של האדם האסטרלי ואז תהיה לנו קוסמולוגיה הכוללת את הישות האנושית בכללותה.

כך, צוין השלב השני של האנתרופוסופיה.

הדת, במשמעותה המקורית, מבוססת על אותה התנסות שבאמצעותה האדם חש את עצמו בלתי-תלוי לא רק בטבע הפיסי ובטבע האתרי שלו – הסיבה לקיומו בין לידה ומוות – אלא גם בקוסמוס, בה במידה שיש לו השפעה על קיום כזה. התוכן של ההתנסות הזאת מרכיב את בני-האדם הרוחניים, הממשיים, אותה ישות שהמילה 'אני' שלנו רק רומזת עליה. 'אני' זה רמז פעם לאדם על משהו שידע להיות בלתי-תלוי לגמרי בגופניות ובטבע האסטרלי. דרך התנסות כזאת, האדם חש את עצמו בעולם שבו מי שנותן לו גוף ונפש, הוא רק תמונה; הוא חש קשר עם **עולם אלוהי**. עתה, ידיעה על עולם זה נשארת נסתרת להתבוננות באמצעות החושים. ידיעה על האדם האתרי והאסטרלי מובילה בהדרגה לראייתם. בשימוש בחושיו, האדם מוכרח לחוש את עצמו מופרד מן העולם האלוהי, אליו משתייכת ישותו הפנימית ביותר: אבל, באמצעות הכרה על-חושית הוא שם את עצמו שוב בקשר עם עולם זה. כך, ההכרה העל-חושית מתמזגת עם הדת.

כדי שזה יהיה כך, אנו מוכרחים להיות מסוגלים לראות את הטבע הממשי של ה'אני', וכוח זה אבד לידיעה המודרנית. אפילו פילוסופים רואים ב'אני' רק שילוב של התנסויות נפשיות. אבל, את האידיאה שיש להם על ה'אני', האדם הרוחי, מצב השינה סותר; כי, בשינה התוכן של ה'אני' הזה נעלם. תודעה היודעת רק 'אני' כזה אינה יכולה להתמזג עם הדת בכוח הידיעה שלה, כי אין לה משהו שיתנגד לחיסול השינה. ברם, ידיעה של ה'אני' האמיתי אבדה לחיי-הרוח המודרניים, ועמה האפשרות להגיע לדת דרך הידיעה.

הידיעה שהייתה קיימת פעם מהווה עתה משהו אשר נלקח מן המסורת, שאליה לידיעה האנושית אין כל גישה. בדרך זו, הדת הופכת לתוכן של **אמונה**, אותה יש לרכוש מחוץ לתחומה של התנסות מדעית. **ידיעה ו-אמונה** נעשות לשני סוגים של התנסות של משהו שפעם היה אחדות.

תחילה, עלינו לייסד מחדש הכרה ברורה וידיעה על ה'אני' האמיתי, כדי שהדת תתפוס את מקומה ההולם בחיי המין האנושי. במדעים המודרניים, האדם מובן כממשות אמיתית רק בהיבט של **טבעו הפיסי**. יש לזהותו גם כאדם אתרי, אסטרלי ורוחי או 'אני' ואז המדע יהיה לבסיסם של חיי-דת.

כך, צוין השלב השלישי של האנתרופוסופיה.

עתה, משימתן של ההרצאות הבאות תהיה להראות את האפשרות של רכישת ידיעה על חלקו האתרי של האדם, כלומר של עטיפת הפילוסופיה עם המציאות; תפקידי יהיה להצביע על הדרך המובילה לידיעת חלקו האסטרלי של האדם, כלומר להציג שאפשרית קוסמולוגיה שתקיף את האנושות; ולבסוף, תופיע המשימה להובילכם אל הידיעה של ה'אני' האמיתי, כדי לייסד את האפשרות של חיי-דת, המתבססים על ידיעה או הכרה.

הרצאה 2

תרגילים לפיתוח חשיבה, רגש ורצון

הפילוסופיה לא התהוותה באותה דרך שבה היא מתקיימת בזמנים המודרניים. בימים אלה, היא מהווה חיבור של אידיאות שלא נהוות בישותו הפנימית של האדם, בנפש, באופן כזה שאדם, המודע לעצמו, חש את עצמו באידיאות הללו כאילו בתוך מציאות. לכן, אנו מחפשים אחר כל האמצעים התיאורטיים האפשריים כדי להוכיח שהתוכן הפילוסופי אינו מתייחס למציאות. אבל, הדרך הזאת מובילה רק לשיטות פילוסופיות שונות ועליהן אפשר לומר שהן נכונות במידה מסוימת; כי, ברוב המקרים, הרקעים שעליהם הן מופרכות הם בעלי ערך כמו הרקעים שעליהם שואפים להוכיחן.

עתה, עם האנתרופוסופיה מדובר לא בהשגת המציאות של התוכן הפילוסופי עם מחשבה תיאורטית, אלא על-ידי טיפוחה של שיטה שמצד אחד זהה לזו שבאמצעותה נרכשה הפילוסופיה בזמנים קדומים, ומצד שני היא מדויקת באופן מודע כמו השיטות המדעיות של המתמטיקה ומדעי הטבע של זמנים חדשים יותר.

השיטה העתיקה הייתה מודעת-למחצה. בהיותה מושווית למצב של תודעה מלאה של ההוגה המדעי המודרני, היה בה משהו כמעט חולמני. היא התקיימה לא בחלומות כאלה המסתירים באופן עקיף, מעצם טבעם, את תוכנם האמיתי, אלא בחלומות ערים, אשר הצביעו על המציאות בדיוק באמצעות תוכן זה. לתוכן נפשי כזה לא היה המאפיין המופשט של ההצגה המודרנית, אלא דווקא זה של יצירת תמונות.

תוכן נפשי כזה מוכרח להירכש מחדש, אך בתודעה מלאה, על-פי השלב האבולוציוני המודרני של האנושית, בדיוק באותו מובן של תודעה שאנו מוצאים בחשיבה מדעית. מחקר אנתרופוסופי שואף לרכוש זאת בשלב הראשון של ידיעה על-חושית במצב של **תודעה אימגינטיבית**. היא נרכשת דרך תהליך מדיטטיבי בנפש. זה מוביל את הכוח כולו של חיי-הנפש לדימויים אשר נחזים בקלות ומוחזקים במצב של מנוחה. על-ידי כך אנו נוכחים לדעת, אם חוזרים שוב ושוב ולאורך זמן על תהליך כזה, כיצד הנפש בהתנסותה, נעשית **חופשית מן הגוף**. אנו רואים בבירור שהמחשבה של תודעה רגילה מהווה השתקפות של פעילות רוחית הנשארת לא-מודעת לכשעצמה, לאחר שהיא נעשתה לכזאת על-ידי שילובו של אורגניזם פיסי אנושי במהלכה.

כל חשיבה רגילה תלויה בפעילות הרוחית העל-חושית המופקת מחדש באורגניזם הפיסי. אך, באותו זמן אנו מודעים רק למה שהאורגניזם הפיסי מאפשר לנו להיות מודעים לו. הפעילות הרוחית יכולה להיות מופרדת מן האורגניזם הפיסי על-ידי מדיטציה ואז הנפש חווה את העל-חושי בדרך על-חושית; האורגניזם הפיסי אינו מהווה עוד את הרקע של התנסויות הנפש, אלא האורגניזם האתרי. יש לנו דימוי בפני תודעת

הנפש שלנו עם מאפיין של תמונה. בסוג זה של דימויים, ניצבות לפנינו תמונות של הכוחות שבבואם מתוך העל-חושי מהווים בסיס של האורגניזם ככוחות הצמיחה שלו, וכן כעצם הכוחות אשר מתפקדים בוויסות תהליכי ההזנה. בתמונות הללו, אנו רוכשים **ראייה** ממשית של כוחות-החיים. זהו שלב **ההכרה האימגינטיבית**. אלו הם החיים באורגניזם האתרי האנושי ועמו אנו חיים בקוסמוס האתרי. בין האורגניזם האתרי והקוסמוס האתרי אין הבדלה חדה ביחס לסובייקטיבי ולאובייקטיבי כפי שהיא קיימת בחשיבה הפיסית על אודות דברים של העולם.

ידיעה אימגינטיבית זו היא האמצעי שעמו אנו יכולים להיזכר בממשות המהותית של הפילוסופיה העתיקה, אך ביכולתנו גם להגות פילוסופיה חדשה ותפיסה ממשית של הפילוסופיה יכולה להתהוות רק באמצעות ידיעה אימגינטיבית זו. וכאשר פילוסופיה זו מופיעה, תודעה רגילה יכולה לתפוס אותה ולהבינה; כי, היא דוברת מתוך התנסות **אימגינטיבית** בצורה הנובעת מתוך ממשות רוחית (אתרית), ואת התוכן הממשי שלה אפשר להעלות בזיכרון, באמצעות תודעה רגילה, תוך התנסות.

לקוסמולוגיה נחוצה פעילות עילאית יותר של ידיעה המופיעה כאשר מרחיבים את המדיטציה. לא רק שמטפחים שלוה מרוכזת על תוכן נפשי או נושא, אלא גם מצב קבוע מודע במלואו של נפש שלוה, חסרת-תוכן. זאת לאחר שהתוכן הנפשי המדיטטיבי סולק מן התודעה. מגשימים את השלב הזה כאשר התוכן הרוחי של הקוסמוס זורם אל תוך הנפש הריקה – שלב **ההכרה האינספירטיבית**. בתוכנו יש קוסמוס רוחי, כפי שיש לנו קוסמוס פיסי בפני החושים. אנו מצליחים לראות, בכוחות של הקוסמוס הרוחי, את המתרחש בתהליך הנשימה מבחינה רוחית בין האדם והקוסמוס. בתהליך ריתמי זה ובתהליכים הריתמיים האחרים של האדם, אנו מוצאים שעתוק פיסי של הקיים בתחום הרוחי במבנה האסטרלי האנושי. אנו מגיעים לראיית הדרך שבה אורגניזם אסטרלי זה מוצא את מקומו בקוסמוס הרוחי מחוץ לחיים על-פני האדמה והדרך שבה הוא עוטה את מעטה האורגניזם הפיסי דרך חיי-ההתעברות והלידה, כדי להיפטר ממנו במוות. באמצעות ידיעה זו, אנו יכולים להבדיל בין תורשה, שהינה תופעה ארצית, ומה שהאדם מביא עמו מעולם הרוח.

בדרך זו, באמצעות **ידיעה אינספירטיבית**, אנו מגיעים לקוסמולוגיה היכולה להקיף את האדם ביחס להוויית-קיומו הנפשית והרוחית. ידיעה אינספירטיבית מטופחת באורגניזם האסטרלי מפני שאנו חווים הוויית-קיום מחוץ לגופים שלנו בקוסמוס של הרוח. אך, אותו הדבר קורה באורגניזם האתרי; וביכולתנו לתרגם את הידיעה הזאת לכדי דיבור אנושי בתמונות המופיעות בתחום זה ולהביאה לידי הרמוניה עם תוכן הפילוסופיה. כך אנו מקבלים **פילוסופיה קוסמית**.

עבור הכרה דתית, נחוץ דבר שלישי. עלינו לצלול אל תוך אותן הוויית-קיום המתגלות בצורת תמונות כתוכן של **ידיעה אינספירטיבית**; ומגיעים לזה כאשר מוסיפים תרגילי-נפש של הרצון לסוג המדיטציה אשר תיארנו עתה. למשל, מנסים להציג לעצמנו מאורעות שבעולם הפיסי היה להם מהלך ברור, אך בסדר הפוך, מן הסוף אל ההתחלה. בעשותנו זאת, אנו מפרידים את חיי-הנפש, דרך תהליך רצון שלא משתמשים

בו בתודעה רגילה, מן המרחבים הקוסמיים ונותנים לנפש לשקוע בתוך אותן מהויות המתגלות דרך אינספירציה. אנו מגיעים ל**אינטואיציה אמיתית**, איחוד עם ישויות של עולם רוחי. התנסויות אלה של אינטואיציה משתקפות באדם האתרי וכן באדם הפיסי, ויוצרות בהשתקפות זו את מהותה של **תודעה דתית**.

דרך **הכרה אינטואיטיבית** זו, אנו רוכשים ראייה של טבעו **האמיתי** של ה'אני', שבמציאות שקוע בעולם הרוח. ה'אני' שאנו מכירים בתודעה רגילה מהווה רק השתקפות עמומה למדי של ממדיו האמיתיים. האינטואיציה מספקת את האפשרות לחוש את הקשר של השתקפות עמומה זו עם היקום האלוהי הבראשיתי, לו הוא משתייך בצורתו האמיתית. יתר על כן, מתאפשר לנו לראות כיצד האדם הרוחי, ה'אני' האמיתי, מקומו בעולם הרוח, בהיותו שקוע בשינה. במצב זה, האורגניזמים הפיסי והאתרי דורשים את התהליכים הריתמיים לשם חידושם. במצב של ערות, ה'אני' חי בריתמוס הזה ולתהליכים המטבוליים של האדם יש חיים משלהם כאורגניזמים פיסי ואתרי; ואז האורגניזם האסטרלי וה'אני' תופסים את מקומם בעולם הרוח. העברת האדם אל תוך עולם זה עם ידיעה אינספירטיבית ואינטואיטיבית הוא **מצפון**; הוא חי בקוסמוס רוחי, כפי שעם חושיו הוא חי בקוסמוס פיסי. הוא יכול לדבר על תוכן של תודעה דתית מתוך ידיעה, וביכולתו לעשות זאת מפני שמה שהוא חווה בתחום הרוחי משתקף באדם הפיסי ובאדם האתרי. יתר על כן, את התמונות המשתקפות אפשר לבטא בדיבור, ובצורה זו יש להן משמעות השופכת אור דתי על המערך האנושי של התודעה הרגילה.

כך אנו מגיעים ללבה של הפילוסופיה באמצעות הכרה אימגינטיבית, ללבה של הקוסמולוגיה באמצעות אינספירציה וללב חיי-הדת באמצעות אינטואיציה. מלבד מה שכבר תואר, תרגיל-הנפש הבא עוזר ברכישתה של אינטואיציה. כך מנסים לתפוס את החיים, שאחרת מתגלים באופן לא-מודע מעידן אנושי אחד למשנהו, רוכשים **באופן מודע** הרגלים שלא היו לנו קודם, או משנים אותם **באופן מודע** לכאלה שהיו ברשותנו. ככל שהמאמץ ששינוי כזה מצריך יהיה גדול יותר, כך יסייע הדבר ברכישת ידיעה אינטואיטיבית; כי, השינויים הללו משחררים את כוח-הרצון מן האורגניזמים הפיסי והאתרי. אנו כובלים את הרצון לאורגניזם האסטרלי ולצורה האמיתית של ה'אני' וטובלים את שניהם באופן מודע בעולם הרוח.

מה שאנו מכנים **חשיבה מופשטת**, שוכללה רק בהתפתחות הרוחית המודרנית של המין האנושי. בתקופות מוקדמות יותר של האבולוציה, סוג זה של חשיבה לא היה מוכר לאדם, אם כי היא נחוצה לפיתוחה של פעילות רוחית אנושית, מפני שהיא משחררת את כוח החשיבה מן הצורה התמונתית. אנו מגשימים את האפשרות של חשיבה באמצעות האורגניזם הפיסי, אם כי חשיבה **כזאת** אינה מושרשת בעולם ממשי; רק בעולם מדומה שבו תהליכי הטבע יכולים להיות **מוצתקים** בלי שהאדם יתרום דבר כלשהו לתמונות הללו. אנו משיגים העתק של הטבע, שבהיותו **כזה**, יכול להיות אמיתי, כי החיים בהעתק המחשבה אינם מהווים לכשעצמם ממשות, אלא רק ממשות מדומה. אבל, את האימפולסים המוסריים אפשר גם להעלות בחשיבה מדומה זו, כך שלא יפעילו שום כפייה על האדם. האימפולסים המוסריים ממשיים

לכשעצמם, משום שהם באים מעולם הרוח; האופן שבו האדם חווה אותם בעולמו המדומה מאפשר לו להסתגל אליהם או לא. לכשעצמם, הם אינם מפעילים עליו שום כפייה, לא דרך גופו ולא דרך נפשו. כך, האדם ממשיך להתקדם; חשיבה שבזמנים קדומים הייתה כבולה לחלוטין לידיעה אימגינטיבית, אינספירטיבית ואינטואיטיבית לא-מודעת, חשיבה שבה הנושא היה פתוח כמו האימגינציה והאינספירציה והאינטואיצייה עצמן, נעשית חשיבה מופשטת על-ידי האורגניזם הפיסי. בחשיבה זו, שלה חיים מדומים, כי היא מהות רוחית מתורגמת לעולם הפיסי, מתאפשר לאדם לפתח ידיעה טבעית אובייקטיבית וחירות מוסרית.

פרטים נוספים בנושא זה, תמצאו בספריי: *חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי*,¹ *ידיעת העולמות העילאיים*,² *תיאוסופיה*,³ *מדע הנסתר בקווים כלליים*⁴ וכו'. מה שנחוץ כדי לחזור לפילוסופיה, קוסמולוגיה ודת אשר תקפנה את האדם כולו, הוא להיכנס אל תוך תחומה של ראיית רוחית מדויקת באימגינציה, אינספירציה ואינטואיצייה; וזאת **באופן מודע** – שהינו עומד בסתירה לראייה הרוחית דמוית-החלום. האדם מגיע לתודעתו המלאה בתחומם של חיי-דימויים מופשטים. היא נשארת שלו בהמשך התקדמותה של האנושות, כדי להביא את התודעה המלאה הזאת של עולם הרוח שתשפיע על חייו היומיומיים.

¹ GA-4. הוצאת בדולח.
² GA-10. הוצאת בדולח.
³ GA-9. הוצאת בדולח.
⁴ GA-13. הוצאת בדולח.

שיטות של ידיעה או הכרה אימגינטיבית,

אינספירטיבית ואינטואיטיבית

חיינו הפנימיים של האדם מקבלים צורה אחרת מזו של תודעה רגילה כאשר הם נכנסים לתוך ידיעה אימגינטיבית. הקשר שלו עם העולם גם משתנה. שינוי זה נגרם על-ידי התרכזות כל כוחות הנפש במכלול של דימויים שאפשר לראות את כולו בקלות. מצב אחרון זה נחוץ כדי להימנע מכל סוג של תהליך לא-מודע לתפוס חלק במדיטציה; כי בזה, הכול מוכרח להתרחש רק בתחומים הנפשיים והרוחיים. אדם החושב על בעיה מתמטית, יכול להיות משוכנע למדי שהוא מפעיל רק כוחות נפשיים-רוחיים. זיכרונות לא-מודעים, המושפעים מרגש או רצון, לא ייכנסו לתוכה. זה מוכרח להיות אותו דבר עם מדיטציה. אם ניקח עבודה מחשבה המועלית מתוך הזיכרון, לא נוכל לדעת כמה אנו מכניסים, באותו זמן, אל תוך התודעה מתוך הפיסי, או האינסטינקטיבי או הנפשי הלא-מודע, וגורמים לה להגיב בנפש על הדימוי במהלך המדיטציה. לכן, מוטב לבחור כנושא של מדיטציה, משהו שעליו יודעים בוודאות שהוא חדש למדי עבור הנפש. אם נבקש עצה בנקודה זו מחוקר רוחי מנוסה, הוא ישים דגש מיוחד על כך. הוא ימליץ על נושא פשוט לגמרי ובוודאות כזה שלא עלה קודם בדעתנו. אין חשיבות לכך שהנושא יתאים לאיזושהי עובדה ידועה הלקוחה מתוך עולם החושים. אנו יכולים לקחת כרעיון משהו תמונתי, אך לא בהכרח מייצג תמונה של העולם החיצוני, למשל, **החכמה הזורמת חיה באור**. הדבר תלוי בכוחה של מדיטציה שלוה עם דימוי תמונתי כזה. הכוחות הרוחיים והנפשיים מתחזקים על-ידי מדיטציה שלוה כזאת כפי ששרירים מתחזקים מביצוע פעילות מסוימת. המדיטציה יכולה להיות קצרה בכל פעם, אבל יש לחזור עליה על-פני תקופה ארוכה כדי שתהיה מוצלחת. לאדם אחד ההצלחה תושג לאחר שבועות ספורים של התאמנות, לאדם אחר ייקח שנים, כל אחד על-פי נטייתו הטבעית. האדם הרוצה להיות חוקר רוחי אמיתי מוכרח לעשות תרגילים מן הסוג הזה באופן שיטתי ואינטנסיבי. התוצאה הראשונה של המדיטציה המבוצעת בדרך המתוארת כאן, היא שלאדם המתרגל אותה יש בחייו הפנימיים שליטה גדולה יותר על אמירותיו של חוקר רוחי מאשר אדם בעל אינטלקט בריא רגיל, אם כי האחרון, בה במידה שהוא חופשי ולא-משוחד במידה מספקת, גם יכול להגיע לרמת שליטה כזאת.

המדיטציה מוכרחה להיעזר בתרגיל לחיזוק האופי, כנות פנימית, שלווה-נפש, קור-רוח ושיקול-דעת. כי רק אז, לאחר שנתמלאה ממש בתכונות הללו, שהנפש תטביע בהדרגה על המבנה האנושי כולו את אשר מופיע במדיטציה כתהליך.

כאשר מושגת הצלחה באמצעות תרגילים כאלה, אנו מוצאים את עצמנו באורגניזם האתרי. התנסות המחשבה מקבלת צורה חדשה. אנו חווים את המחשבות לא רק בצורה המופשטת כמקודם, אלא בדרך כזו שהאדם חש את הכוח שבתוכן. מחשבות של התנסות קודמת יכולות להיות רק מחשבות, אין להן שום כוח אשר ימריץ לפעולה. בעוד שלמחשבות שיש לנו עכשיו יש כוח באותה מידה כמו כוחות הצמיחה אשר מלווים את האדם מתקופת הילדות עד לתקופת הבגרות, ורק מסיבה זו יש לבצע מדיטציה בדרך הנכונה. כי, אם כוחות לא-מודעים יחדרו אותה, אם זו אינה פעולה של שיקול-דעת מלא ומחושב, המבוצעת בקור-רוח בתופסה כיוון נפשי ורוחי, אז יתפתחו דחפים אשר ייכנסו כמו כוחות צמיחה טבעיים. זה בשום אופן לא צריך לקרות. האורגניזמים הפיסי והאתרי שלנו מוכרחים להישאר לגמרי מחוץ להשפעתה של המדיטציה. הסוג הנכון של המדיטציה מאפשר לנו לחיות עם הכוח אשר פותח לאחרונה של תוכן מחשבתי מחוץ לאורגניזמים הפיסי והאתרי שלנו. יש לנו התנסות אתרית; והאורגניזם שלנו מגיע להתנסות אישית של קשר עם אובייקטיביות יחסית. אנו מתבוננים בו (באורגניזם שלנו) ובצורה של מחשבה הוא מקרין חזרה את אשר חוינו באתרי. התנסות זו בריאה אם מגיעים למצב שבו אנו יכולים להחליף, מתוך חופש בחירה מלא, בין קיום באתר וקיום בגופנו הפיסי. המצב יהיה לא-תקין אם יהיה משהו שיכפה עלינו להיכנס אל תוך הוויית-קיום אתרית. עלינו להיות מסוגלים להיות בתוך עצמנו ומחוצה לנו בהתאמה עם נטייה חופשית מוחלטת.

ההתנסות הראשונה שאנו יכולים לרכוש על-ידי עבודה פנימית כזאת היא סקירת מהלך חיינו על-פני האדמה. אנו רואים אותם כפי שהם התקדמו באמצעות כוחות הצמיחה מתקופת הילדות ואילך. אנו רואים אותם בתמונות-מחשבה אשר נדחסות אל תוך כוחות הצמיחה. הן לא סתם סצנות אשר עולות בזיכרון של חיינו, המתייצבות לפנינו. הן תמונות של מהלך אתרי של מאורעות, אשר התרחשו בהוויית-קיומנו, בלי שנתפסו על-ידי התודעה הרגילה. מה שהתודעה והזיכרון תופסים הינו רק ההופעה הנלווית המופשטת של המהלך הממשי. זהו, כביכול, גל על-פני השטח שבצורתו הוא תוצאה של משהו עמוק יותר.

בתהליך של ראיית התקדמות זו, פעילותו של הקוסמוס האתרי על האדם יוצאת לאור. אנו יכולים לחוות את העבודה הזאת כנושא של פילוסופיה. זו חכמה, לא בצורתה המופשטת של תפיסה, אלא דווקא בצורתה של פעילות האתרי בקוסמוס.

בתודעה הרגילה, רק הילד הצעיר, שעדיין לא למד לדבר, נמצא באותו קשר עם הקוסמוס כמו האדם המשתמש בדמיון שלו כהלכה. הילד עדיין לא הפריד את כוחות החשיבה מכוחות הצמיחה הכלליים (אתריים). הדבר קורה רק כאשר הוא לומד לדבר. אז, כוחות החשיבה המופשטת נפרדים מן הכוחות

האוניברסליים שרק הם היו נוכחים קודם. במהלך חייו המאוחרים יותר, לאדם יש את כוחות החשיבה המופשטת, אך הם מהווים חלק מן האורגניזם הפיסי שלו, והם לא נכנסים אל תוך ישותו האתרתית. לכן, הוא אינו יכול להביא את הקשר שלו עם העולם האתרי אל תוך תודעתו. הוא יכול ללמוד לעשות זאת באמצעות אימגינציה.

ילד קטן הוא פילוסוף לא-מודע; לחילופין, 'הפילוסוף האימגינטיבי' הוא ילד קטן, אך כזה שהתעורר לתודעה מלאה.

באמצעות תרגיל ה**אינספירציה**, מתווסף כושר חדש לאלה שכבר פותחו, כלומר הכושר למחוק מן התודעה תמונות אשר השתקעו בהן במדיטציה. יש להדגיש בבירור ש**כאן** יש לפתח שוב את הכושר למחוק, כאשר אדם אוהב תמונות אשר השתמש בהן במדיטציה מרצונו החופשי. אין זה מספיק למחוק דימויים אשר לא הושטלו בתודעה מבחירה חופשית. נדרש מאמץ נפשי גדול יותר לסלק תמונות אשר נוצרו במדיטציה מאשר לסלק את אלה אשר נכנסו אל תוך התודעה בדרך אחרת. ואנו זקוקים למאמץ גדול יותר זה כדי להתקדם בידיעה על-חושית.

מתוך עמדה זו, אנו מגיעים לחיי-נפש ערים, אך ריקים למדי; אנו נשארים במצב של ערנות מודעת. אם מצב זה ייחווה בשיקול-דעת מלא, הנפש תתמלא בעובדות רוחיות, כפי שדרך החושים היא מתמלאת בפיסי. וזהו התנאי של האינספירציה. יש לנו חיים פנימיים בקוסמוס, כפי שיש לנו חיים פנימיים באורגניזם הפיסי. אבל, אנו מודעים לכך שאנו חווים את החיים הקוסמיים, שהדברים והתהליכים הרוחיים של הקוסמוס מתגלים לנו כחיי-הנפש הפנימיים שלנו. עתה, מוכרחה הייתה להישאר האפשרות של החלפתה של התנסות פנימית זו של הקוסמוס במצב של תודעה רגילה. כי אז, אנו יכולים תמיד לייחס את אשר אנו חווים באינספירציה למשהו שאנו חווים בתודעה רגילה. אנו רואים בקוסמוס אשר נקלט על-ידי החושים, שחזור של מה שחוונו באופן רוחי. את התהליך אפשר להשוות למה שבאמצעותו משווים התנסות חדשה בחיים לתמונת-זיכרון אשר עולה בתודעה. ההשקפה הרוחית שרכשנו היא כמו ההתנסות החדשה, והראייה הפיסית של הקוסמוס כמו תמונת-זיכרון.

השקפה רוחית זו, אשר הושגה כך, שונה מן ההשקפה האימגינטיבית. באחרונה, יש לנו תמונות כלליות של התרחשות אתרית. מה שאנו מכירים בעולם הפיסי כשמש וירח, כוכבי-לכת וכוכבי-שבת, אותם אנו מוצאים שוב כישויות קוסמיות; וההתנסות הנפשית-רוחית שלנו מופיעה בהיותה כלואה במסלולן של מהויות קוסמיות אלה. האורגניזם הפיסי של האדם נעשה מובן לראשונה, כי לא רק כל מה שחושיו קולטים תורם לצורתו ולחיינו, אלא גם הישויות הפועלות באופן יצירתי בעניינים של עולם החושים. כל דבר אשר נחוה כך באמצעות אינספירציה נשאר נעול לגמרי בפני התודעה הרגילה. האדם היה מודע לכך אילו היה חווה את תהליך הנשימה באותה דרך שבה הוא חווה את תהליך ההתבוננות. הסידור הקוסמי בין האדם והעולם נשאר נסתר בפני התודעה הרגילה. פילוסופיית היוגה מחפשת את הדרך לקוסמולוגיה ועל-ידי כך

תהליך הנשימה משתנה לכדי תהליך התבוננות. אל לו לאדם המערבי המודרני לחקות זאת. במהלכה של האבולוציה האנושית, הוא נכנס אל תוך מבנה כזה אשר מוציא עבורו תרגילי-יוגה **כאלה**. באמצעותם, הוא לעולם לא היה מתרחק מן האורגניזם שלו ועל-ידי כך לא היה עומד בדרישה להשאיר את האורגניזמים הפיסי והאתרי ללא שינוי. תרגילים כאלה תאמו לתקופה אבולוציונית אשר חלפה לה. אך, מה שהושג על ידם היה צריך להירכש באותה דרך אשר תוארה עבור ידיעה אינספירטיבית; כלומר, השיטה לחוות במצב של תודעה מלאה את מה שהאדם בזמנים עברו היה צריך לחוות בחלומות ערים.

אם הפילוסוף הוא ילד בעל תודעה מפותחת במלואה, הקוסמולוג מוכרח להיעשות בדרך מודעת במלואה אדם מעידנים קודמים שבהם אפשר היה עדיין לראות את רוח הקוסמוס באמצעות כשרים טבעיים.

באינטואיציה, האדם מועבר לגמרי – באמצעות תרגילי הרצון אשר תוארו בפעם הקודמת – יחד עם תודעתו, אל תוך עולם אובייקטיבי של ישויות רוחיות-קוסמיות. הוא מגיע למצב של התנסות שהייתה רק לבני-האדם הראשונים על-פני האדמה. הם היו בקשר הדוק עם פנימיות סביבתם הקוסמית כפי שהיו עם תהליכי גופם. ותהליכים אלה לא היו לגמרי לא-מודעים כמו עם האדם המודרני. הם השתקפו בנפש. האדם חש בנפש את צמיחתו ואת השינויים הכימיים של גופו, כמו תמונות-חלום ערות. והתנסות זו אפשרה לו לחוש גם את התהליכים של נסיבותיו הקוסמיות עם פנימיותם הרוחית כמו בחלום. הייתה לו אינטואיציה דמוית-חלום שממנה אנו מוצאים היום רק הד בבני-אדם מסוימים הנוטים במיוחד אליה. העולם מסביבו היה, בתודעתו של אדם פרימיטיבי, הן חומרי והן רוחי; ומה שהוא חווה אז במצב של חלום-למחצה היווה עבורו התגלות דתית, המשך ישיר של ההיבטים האחרים של חיו. התנסויות אלה בעולם הרוח, שלהן אדם פרימיטיבי היה מודע-למחצה, נשארות בלתי-ידועות לגמרי לאדם המודרני. אדם בעל ידיעה אינטואיטיבית על-חושית מביא אותן אל תוך תודעתו המלאה, וכך הוא מועבר בדרך חדשה חזרה אל מצבו של אדם פרימיטיבי, אשר הפיק את התוכן הדתי מתודעת-העולם שלו.

כפי שהפילוסוף דומה לילד מודע במלואו והקוסמולוג לאדם מודע במלואו מתקופה אנושית קודמת, כך אדם בעל הכרה דתית במובן מודרני דומה לאדם פרימיטיבי, מלבד העובדה שהוא חווה את עולם הרוח בנפשו, לא כמו בחלום, אלא בתודעה מלאה.

תרגילים לפיתוח ההכרה והרצון

אמרנו כי לפיתוחה של **הכרה אינספירטיבית**, אחד התרגילים הבסיסיים הוא למחוק מן התודעה תמונות אשר עלו בה במדיטציה או בהשתלשלותו של תהליך המדיטציה. אבל, תרגיל זה הוא באמת רק תרגיל מקדים לתרגיל אחר. על-ידי מחיקת התמונות, אנו מגיעים לנקודה שבה אנו מדמיינים לעצמנו את מהלך חיינו בדרך שסקירתנו הקודמת הציגה. אנו מגיעים גם למראה של הקוסמוס הרוחי בה במידה שהדבר יכול לבוא לידי ביטוי בחיים האתריים. אנו מקבלים תמונה של הקוסמוס האתרי החי, מוקרנת בישות האנושית. אנו רואים כיצד כל דבר שאנו יכולים לכנותו תורשה, עובר בתהליך רציף מן האורגניזמים הפיסיים של האבות-הקדמונים אל האורגניזמים הפיסיים של הדורות הבאים. אך, אנו גם רואים כיצד השפעה חדשה של הקוסמוס האתרי מתרחשת שוב ושוב עבור העובדות של האורגניזם האתרי. השפעה מרעננת זו מן הקוסמוס האתרי פועלת בניגוד לתורשה. היא מסוג כזה אשר משפיע רק על האדם האינדיבידואלי. חשוב במיוחד שלמורה תהיה תובנה על הדברים הללו.

כדי להתקדם עם ידיעה על-טבעית יש לשכלל עוד ועוד את תרגיל מחיקת התמונות האימיגינטיביות. באמצעותו, האנרגיה של הנפש הנחוצה למחיקה זו גדלה ללא הרף. כי בהתחלה, אנו מגיעים רק לסקירת מהלך חיינו מאז הלידה. מה שעומד לפנינו הוא אכן משהו נפשי ורוחי, אך באותו זמן זה אינו משהו שאפשר לומר עליו שיש לו קיום מעבר לחיים הפיסיים של האדם.

כאשר ממשיכים בתרגילי אינספירציה אלה, מתברר שכוח מחיקת התמונות האימיגינטיביות הולך ומתעצם, ומאוחר יותר הוא נעשה חזק כל-כך שהתמונה **כולה** של מהלך חייו של האדם יכולה להימחק מן התודעה. אז, יש לנו תודעה המשוחררת גם מתוכן הטבע האנושי הפיסי והאתרי שלנו.

אל תוך זה, תודעה ריקה במובן עילאי יותר מכניסה, דרך אינספירציה עילאית יותר, תמונה של הטבע הנפשי-רוחי כפי שהייתה בטרם עזב האדם את העולם הנפשי-רוחי לטובת הפיסי ושם התאחד עם הגוף אשר התהווה על-ידי התעברות והתפתחותו של עובר. אנו מצליחים לראות את הדרך שבה המבנה האסטרלי ומבנה-ה'אני' מתכסים במבנה אתרי המגיע מן הקוסמוס האתרי ועם מבנה פיסי העולה מקו התורשה.

רק בדרך זו שאנו רוכשים ידיעה על הישות הפנימית והנצחית של האדם, שבמהלך חייו על האדמה מתקיימת בהשתקפות של הדמיון, הרגש והרצון. אך, אנו גם רוכשים את האידיאה של הטבע האמיתי של דימוי אימיגינטיבי זה; כי, למעשה הוא לא קיים בטבעו האמיתי בגבולותיהם של חיי-האדמה.

הסתכלו בגוויה אנושית. יש לה צורה וגפיים של אדם, אך החיים יצאו ממנה. אם נבין את טבע הגוויה, לא נתייחס אליה כסוף לכשעצמו, אלא כשרידיו של אדם פיסי חי. כוחות הטבע החיצוניים, שלהם הגוויה מתמסרת, יכולים להרוס אותה ממש; אך, הם אינם יכולים לבנותה. באותה דרך, משלב עילאי יותר של ראייה, אדם מזהה את החשיבה האנושית הארצית כשרידיה המתים של אותה חשיבה חיה שהשתייכה לאדם לפני שהועבר מקיומו בעולם הרוחי-נפשי אל חייו על-פני האדמה. הטבע של החשיבה הארצית מובן מעט מעצמו כפי שצורה של אורגניזם אנושי נובעת מן הכוחות הפועלים בגוויה. עלינו להתייחס לחשיבה הארצית כחשיבה מתה, אם ברצוננו להבינה כהלכה.

אם אנו נמצאים בדרך להכרה כזאת, אז ביכולתנו גם לראות את טבעו כולו של הרצון הארצי. במובן מסוים, הוא מזוהה כחלק חדש יותר של הנפש. מה שנסתר מאחורי הרצון, עומד ביחס לחשיבה באותו קשר, באורגניזם הפיסי, כמו שתינוק עומד ביחס לאדם זקן על ערש מותו. רק עם הנפש, תקופת הינקות ותקופת הזקנה לא מתפתחות ברצף, זו אחר זו, אך מתקיימות זו לצד זו. ברם, אנו רואים, ממה שהוסבר, תוצאות מסוימות עבור פילוסופיה שבכוונתה ליצור את האידיאות שלה רק מתוך התנסות חיים על-פני האדמה. היא מקבלת כתכנים רק אידיאות מתות, או לכל הפחות אידיאות שתוקפן פג. לכן, תפקידה יכול להיות לזהות את המאפיין המת של עולם המחשבות ולהסיק מסקנות ממה שהינו מת על הבסיס של משהו שפעם חי. בה במידה שאדם דבק בשיטת ההוכחה השכלית, לא יכולה להיות לו שום מטרה אחרת. לכן, פילוסופיה 'אינטלקטואלית' טהורה זו יכולה להוביל אל הטבע האמיתי של הנפש רק באופן עקיף. היא יכולה לבחון את טבע החשיבה האנושית ולזהות את ארעיותה, וכך היא יכולה להראות באופן עקיף שמהו מת מצביע על משהו חי, כפי שגוויה מצביעה על אדם חי.

רק הכרה אינספירטיבית יכולה להגיע לראייה ממשית של מה שהנפש האמיתית מהווה. הגוויה של מחשבה מומרצת שוב, במובן מסוים, באמצעות תרגילי אינספירציה. נכון, איננו מועברים לגמרי חזרה אל המצב אשר התקיים לפני שהחיים על-פני האדמה החלו; אבל, אנו מעוררים לחיים בתוכנו תמונה אמיתית של מצב זה, מן הטבע שממנו אנו יכולים להבין שהוא מוקרן מתוך הוויית-קיום קדם-ארצית אל תוך הוויית-קיום ארצית.

על-ידי פיתוחה של אינטואיציה עם תרגילי-רצון, קורה שהוויית-הקיום הקדם-ארצית שבמחשבה מתה במהלך חיי-האדמה, נייערה שוב לחיים בתת-מודע. על-ידי התרגילים האלה, האדם מוכנס למצב שבאמצעותו הוא נכנס אל תוך עולם רוחי, מלבד האורגניזמים הפיסי והאתרי שלו. הוא חווה מה הוויית-קיום מהווה לאחר ההיפרדות מן הגוף; ניתנת לו ראייה מוקדמת של המתרחש באמת לאחר המוות. הוא יכול לדבר על המשכיותו של החלק הרוחי של הנפש לאחר שחצתה את שער המוות.

שוב, הפילוסופיה המושגית-אינטלקטואלית הטהורה יכולה להגיע להכרה באלמותיות הנפש רק בדרך עקיפה. כפי שהיא רואה במחשבה משהו שאפשר להשוותו לגוף מת, כך ברצון היא יכולה לבסס משהו

שאפשר להשוותו לזרע. משהו שיש בו חיים, המצביע אל מעבר להתפרקות הגוף, כי טבעו שלו מתגלה, גם במהלך החיים על-פני האדמה, כבלתי-תלוי בו. כך, היות שאיננו נעצרים במחשבה, אלא משתמשים בחיי-הנפש בכללותם כהתנסות של העצמיות, אנו יכולים להגיע להבנה עקיפה של הגרעין הנצחי של הישות האנושית. יתר על כן, אל לנו להגביל את התבוננותנו למחשבה, אלא לשעבד את החלפת המחשבה בכוחות האחרים של הנפש לשיטות הוכחה פילוסופיות. אך, יחד עם זאת, אנו מגיעים להתנסות בגרעין האנושי הנצחי כפי שהוא על חיי-האדמה, ולא לראיית מצבן של הרוח האנושית והנפש האנושית לפנייהם ואחרייהם. זהו המקרה, למשל, עם הפילוסופיה של ברגסון, המתבססת על התנסות-עצמית מקיפה של מה שהינו ברור על חיי-האדמה, אך מסרבת להיכנס אל תוך תחומה של ידיעה על-חושית ממשית.

כל פילוסופיה אשר נשארת בתחומה של תודעה רגילה, יכולה להגיע רק לידיעה עקיפה של טבעה האמיתי של הנפש האנושית.

קוסמולוגיה, אם נועדה להיות מסוג כזה שהישות האנושית בכללותה מושפעת ממנה, יכולה להירכש רק באמצעות ידיעה אימגינטיבית, אינספירטיבית ואינטואיטיבית. בתוך התודעה הרגילה, יש לה רק עדות לחיי-הנפש האנושיים אשר מסתיימים וניעורים שוב לחיים כמו זרע. מתוך עובדה זו, ביכולתה לנסח אידיאות המבוססות על התבוננויות בלתי-משוחדות המצביעות על משהו קוסמי ומשאירות אותו פתוח. עם זאת, אידיאות אלה הן רק מה שנמזג אל תוך ישותו הפנימית של האדם מתוך הקוסמוס הרוחי וגם מתגלה בצורה אשר עברה שינוי בתוכו. אכן, בזמנים קדומים היה לפילוסופיה ענף אשר כונה קוסמולוגיה. אך, החומר האמיתי של קוסמולוגיה זו היה אידיאות אשר נעשו מופשטות מאוד והתקיימו על-ידי מסורת מתוך צורות עתיקות של קוסמולוגיה. האנושות פיתחה את האידיאות הללו בתקופה שבה אימגינציה, אינספירציה ואינטואיציה עתיקות דמויות-חלום, עדיין היו קיימות. הן נלקחו מתוך המסורת שלהן ונארגו בתוך התוכן של הצגה אינטלקטואלית, לוגית או דיאלקטית טהורה. לעתים קרובות, בני-אדם היו לא-מודעים לעובדה שאידיאות אלה נלקחו בהשאלה; התייחסו אליהן כחדשות ומקוריות. בהדרגה, נמצא שבחיים הפנימיים של הרוח לא היה שום קשר פנימי ממשי עם האידיאות הללו. לכן, 'קוסמולוגיה רציונלית' זו הגיעה כמעט לגמרי לספק באמינותה. היה עליה לפנות מקום לקוסמולוגיה פיסית, הבנויה על ידיעה טבעית של החושים הפיסיים, שלעין בלתי-משוחדת, לא הקיפה עוד את האדם בתחומה.

קוסמולוגיה אמיתית תופיע שוב רק כאשר ידיעה אימגינטיבית, אינספירטיבית ואינטואיטיבית תקבלנה את מקומן ותיישמנה את תוצאותיהן על ידיעת היקום.

מה שהיה צריך להיאמר ביחס לקוסמולוגיה ישים במידה רבה יותר על ידיעה מסוג דתי. כאן עלינו לבנות ידיעה שמקורה בהתנסות של עולם הרוח. בלתי-אפשרי להסיק מסקנות ביחס להתנסות כזו מתוכן של תודעה רגילה. במושגים אינטלקטואליים, תוכן דתי אינו יכול להיפתח אלא רק להיות מובהר. כאשר מתחילים לחפש אחר הוכחות לקיומו של אל, עצם החיפוש עצמו הוא הוכחה לכך שהאדם כבר איבד את

הקשר החי עם העולם האלוהי. זוהי הסיבה לכך שלא יכולה להינתן, בדרך מספקת, שום הוכחה אינטלקטואלית על קיומו של האל. כל תורה הנוצרת רק מתוך תודעה רגילה מחויבת לפעול על מערכת אינדיבידואלית של אידיאות אשר הושאלו מן המסורת. קודם לכן, פילוסופים ניסו להשיג גם 'תיאולוגיה רציונלית' מתוך תודעה רגילה זו. אך, בהיותה מושווית לתיאולוגיה המבוססת על אידיאות מסורתיות, היא סבלה מאותו גורל כמו של 'קוסמולוגיה רציונלית', אלא במידה רבה יותר. מה שיצא לאור כהתנסות ישירה באל, נשאר בעולם הרגש או הרצון, ולמעשה מונע מעבר לשיטה כלשהי של הוכחה מושגית. הפילוסופיה עצמה טעתה בראותה בדת היסטורית טהורה, תצורות דתיות שהיו קיימות ועדיין קיימות. היא עושה זאת מתוך אי-יכולת להגיע דרך תודעה רגילה לאידיאות על נושא אשר יכול להיחוות רק מחוץ לאורגניזמים הפיסי והאתרי.

אפשר לרכוש בסיס חדש לידיעה של חיי-הדת רק על-ידי הכרה בשיטות אימגינטיביות, אינספירטיביות ואינטואיטיביות, ועל-ידי יישום תוצאותיהן בחיים אלה.

התנסויות נפשיות במהלך השינה

היום נדבר על הלא-מודע של תת-המודע, כאשר ברצוננו לציין שהתנסויות נפשיות של תודעה רגילה – התבוננות, דימוי, הבנה, רצון – תלויות במצב שאינו כלול בתודעה זו. אותה ידיעה שהייתה מבססת את עצמה רק על התנסויות אלה, יכולה, אין בכך ספק, להצביע על תת-מודע כזה באמצעות סדרה לוגית של טענות; אבל, זה כל מה שהיא יכולה לעשות. היא אינה יכולה לתרום דבר להגדרת הלא-מודע.

הידיעה האימגינטיבית, אינספירטיבית ואינטואיטיבית אשר תוארה בהתייחסויות קודמות, יכולה לספק הגדרה כזאת. עתה, ננסה לעשות את אותו הדבר עבור התנסויותיו הנפשיות של האדם במהלך השינה.

התנסויות השינה של הנפש אינן נכנסות אל תוך תודעה רגילה, כי זו מתבססת על המבנה הפיסי; ובמהלך השינה, ההתנסות של הנפש הינה מחוץ לגוף. בערות, כאשר הנפש מתחילה, בעזרת הגוף, לדמיין-לחוש-לרצות, היא מתחברת בזיכרונה אל אותן התנסויות אשר התרחשו לפני השינה על בסיס המבנה הפיסי. התנסויות השינה מתגלות רק בפני אימגינציה, אינספירציה ואינטואיציה. הן אינן מופיעות בתחפושת של זיכרון, אלא כאילו בסקירה נפשית שלהן.

עתה, עליי לתאר את אשר מתגלה בסקירה זו. היות שהדבר נסתר מן התודעה הרגילה, תיאור כזה של סקירה זו, כאשר התודעה ניצבת מולו בהיותה לא-מוכנה, ייראה, באופן טבעי, מוזר. אבל, ההסברים הקודמים הראו שתיאור כזה אפשרי וכיצד יש להתייחס אליו. גם אם ילעגו לזה מכיוון זה או אחר, בכל זאת אמסור את התיאור הזה כפי שהוא עולה מתוך מצבי התודעה אשר כבר תוארו. בהתחלה, עם ההירדמות, האדם מוצא את עצמו במצב פנימי מעורפל ולא-מובחן של הוויה. הוא רואה שאין הבדל בין הווייתו שלו וזו של היקום; ואף לא בין אובייקטים או בני-אדם נפרדים. מצב ההוויה שלו אוניברסלי ומעורפל. בהיותה מוכנסת אל תוך תודעה אימגינטיבית, התנסות זו נעשית לרגש-ה'אני', שבו כלול רגש-היקום. הוא עזב את תחום החושים ועדיין לא נכנס באופן ברור אל תוך עולם אחר.

עתה, עלינו להשתמש בביטויים כמו 'רגש', 'כמיהה' וכו', שגם בחיים הרגילים מתייחסים למשהו ידוע; עם זאת, יהיה עלינו להשתמש בהם כדי לתאר תהליכים שלחיי-הנפש הרגילים נשארים לא-ידועים. אלא שהנפש חווה אותם כעובדות במהלך השינה. חישוב, למשל, כיצד בחיי היומיום שמחה נחוות באופן מודע. מבחינה פיסי, מתרחשת התרחבות של כלי הדם הקטנים וכן דברים אחרים, והתרחבות זו היא עובדה; כאשר היא מתרחשת, השמחה מורגשת באופן מודע. באופן דומה, בשינה הנפש עוברת התנסויות

ממשיות; וזה יתואר במונחים המתייחסים להתנסות התואמת של תודעה אימגינטיבית, אינספירטיבית ואינטואיטיבית. למשל, כאשר אנו מדברים על 'כמיהה', אנו מתכוונים לתהליך נפשי ממשית המתגלה מבחינה אימגינטיבית ככמיהה. כך, המצבים וההתנסויות הלא-מודעים של הנפש יתוארו כאילו היו מודעים. במקביל עם תחושת המעורפלות והיעדר נבדלות, מופיעה בנפש כמיהה להישאר במה שהינו רוחי ואלוהי. הנפש האנושית מפתחת את הכמיהה הזאת ככוח-נגד לתחושה של היות אבוד באינסוף. באבדה את תחום החושים, היא עורגת למצב מתוך עולם הרוח אשר יתמוך בה.

חלומות נארגים בתוך מצב הנפש אשר תואר עתה. הם חוצים את הלא-מודע עם התנסויות מודעות-למחצה. הצורה הממשית של התנסויות בשינה, לא נעשית ברורה יותר בחלומות רגילים, אלא ברורה פחות. חוסר בהירות זה חל גם על תודעה אימגינטיבית אם זו מתערפלת על-ידי חלומות העולים באופן ספונטני. קולטים את האמת על הצד האחר של החיים, הן בערות והן בחלום, עם אותה תפיסה של הנפש המושגת על-ידי רצון חופשי באמצעות התרגילים אשר הוסברו קודם.

המצב הבא שהנפש חיה בו הוא כמו חלוקה של עצמה להתרחשויות פנימיות אשר נבדלות זו מזו. במהלך פרק זמן זה של שינה, הנפש חשה את עצמה לא כאחדות אלא כריבוי פנימי, ומצב זה נגוע בחרדה. אילו הייתה חשה באופן מודע, הרי שהיא הייתה לנפש-של-פחד. אבל, הנפש האנושית חווה את המקביל הממשי של חרדה זו בכל לילה, אם כי היא נשארת לא-מודעת לו.

במקרה של האדם המודרני, מופיעה ברגע זה בשינה ההשפעה המצילה את הנפש, התואמת במצב הערות להתמסרות עצמיתו לכריסטוס. כמובן, זה היה שונה לפני המאורעות בגולגתא. אז, בני-האדם, בהיותם ערים, קיבלו מהאמונות הדתיות שלהם, את הסם שכנגד אשר נשא אל מצב השינה והיה התרופה נגד פחד זה. עבור האדם אשר חי לאחר המאורעות בגולגתא, מוחלפות ההתנסויות הדתיות שיש לו בהתבוננות בחיים, במוות ובישותו של הכריסטוס. הוא מתגבר על פחדיו באמצעות פעילות זו אל תוך שנתו. פחד זה, כל עוד הוא נוכח, מונע את הראייה הפנימית של מה שהנפש תחוה בשינה, כפי שהגוף מונע אותה במצב של ערות. מנהיגותו של הכריסטוס מתגברת על החלוקה הפנימית והופכת את הריבוי לכדי אחדות. הנפש מגיעה עתה לנקודה שבה יש לה חיים פנימיים שונים מאלה שיש לה במצב של ערות. האורגניזמים הפיסי והאתרי נעשים עתה לעולמה החיצוני. מצד שני, בעצמיותה הפנימית הנוכחית, היא חווה השתקפות של התנועות הפלנטריות. הנפש חווה משהו קוסמי במקום האינדיבידואלי, מותנה על-ידי האורגניזמים הפיסי והאתרי. הנפש חיה מחוץ לגוף; וחייה הפנימיים מהווים השתקפות פנימית של התנועות הפלנטריות. במצב זה, התודעה האינספירטיבית מודעת לתהליכים הפנימיים התואמים באופן אשר תואר במחקריו הקודמים. תודעה זו קולטת גם כיצד מה שהנפש מקבלת דרך הקשר שלה לכוכבי-הלכת יש לו תופעת-לוואי מאוחרת בתודעה לאחר ההתעוררות. השפעה פלנטרית זו ממשיכה בערות כממריץ בריתמוס הנשימה

ובזרימת-הדם. במהלך השינה, האורגניזמים הפיסי והאתרי כפופים להשפעתם הממריצה של כוכבי-הלכת, אשר משפיעה עליהם במהלך היום, כמתואר, כתופעת-לוואי מאוחרת של הלילה הקודם.

לצד אלה, קיימות התנסויות נוספות. בשלב זה של הוויית-קיום של שינה, הנפש חווה את הקשר שלה עם כל הנפשות האנושיות שעמן הייתה בקשר בחיים הארציים. בהתייחסות אינטואיטיבית, מוביל הדבר לוודאות בנושא החיים הארציים החוזרים-ונשנים; כי, חיים ארציים אלה מתגלים בקשר שלהם עם הנפש. והקשר עם ישויות-רוח אחרות, אשר חיות בעולם בלי לקבל גוף אנושי, הוא אחת מן ההתנסויות הנפשיות. אך, במצב זה של שינה, הנפש חווה גם מה מצביע על נטיות טובות ורעות, ומאורעות טובים ורעים, במהלך החיים הארציים אשר נועדו מראש. למעשה, מה שפילוסופים קדומים יותר כינו **קארמה**, מוצג עתה לנפש.

בחיי היומיום, לכל ההתרחשויות הללו של הנפש יש השפעה רבה כל-כך, שהן מסייעות ביצירת רגשות, הלך-הרוח הכללי של הנפש, של שמחה וצער.

בהמשך השינה, מתווסף מצב נוסף של הנפש לזה אשר תואר עתה. הוא עובר דרך העתק או חיקוי של מצב הכוכב הכפול. כפי שהאיברים החושיים נחווים בערות, כך נעשה עתה ניסיון לבנות מחדש את קונסטלציות כוכבי-השבת. ההתנסות הקוסמית של הנפש מתרחבת. עתה, היא מהווה רוח בקרב רוחות. **האינטואיציה** רואה את השמש ואת יתר כוכבי-השבת כהשלכות פיסיקות של רוחות באופן אשר תואר עתה. הרפתקאות אלה מהדהדות במהלך חיי היומיום כנטיותיה הדתיות, כרגש והרצון הדתיים שלה. אפשר לומר שהכמיהה הדתית, הבוחשת במעמקי הנפש, מהווה בחיי-הערות תוצאה של ההתנסות עם הכוכבים במהלך השינה.

מעל לכול, יש לכך משמעות שבמצב זה, הנפש מתייצבת אל מול מציאות החיים והמוות. היא רואה את עצמה כישות-רוח, הנכנסת אל תוך גוף פיסי דרך התעברות וחיי התא, ובאופן לא-מודע היא רואה את מאורע המוות כמעבר אל תוך עולם רוחי טהור. שהנפש במצב של ערות אינה יכולה להאמין בממשות מה שמציג את עצמו מבחינה חיצונית בפני החושים כמאורעות של לידה ומוות, אינו רק דימוי אימגינטיבי של כמיהה, אלא חיים מחדש המורגשים במעורפל דרך דברים המוצגים לנפש בשינה.

אילו האדם היה יכול להעלות בתודעתו את כל אשר הוא חי באופן לא-מודע מרגע ההירדמות ועד להתעוררות, הרי שהיה לו תוכן תודעתי הנותן התנסויות אמת לאידיאות הפילוסופיות שלו בהתרחשות הראשונה שבה תופעות חושים מתמזגות לכדי חיים פנימיים קוסמיים אוניברסליים, ובה מתרחש סוג של ידיעה פנתיאיסטית של האל. אם הוא היה מודע לחיים אלה של כוכבי-הלכת וכוכבי-השבת בשינה, אכן הייתה לו קוסמולוגיה מלאת תוכן. והייתה יכולה להתקבל המסקנה, מן ההתנסות בחיי הכוכבים, שלישות אנושית יש חיים כרוח בקרב רוחות.

מרגע ההירדמות ולאורך שלבים נוספים בשינה, האדם נעשה למעשה פילוסוף, קוסמולוג וישות מלאה באל, לא-מודע. מתוך מעמקי ההתנסויות אשר אפשריים רק בשינה, אימגינציה, אינספירציה

ואינטואיציה מרימות את מה שמראה איזה סוג של ישות האדם עצמו מהווה; כיצד הוא מהווה חלק מן הקוסמוס וכיצד הוא נעשה לאחד עם האל.

דבר אחרון זה קורה לאדם בשלב העמוק ביותר של השינה. משם הנפש מתחילה את חזרתה אל עולם החושים. באימפולס המוביל אל חזרה זו, התודעה האינטואיטיבית מזהה את פעילותן של אותן ישויות רוחיות שהמקביל הפיסי שלהן מתקיים על הירח. הפעילויות הרוחיות של הירח הן אלה המזכירות לבני-האדם בשנתם את נוכחותם על-פני האדמה. כמובן, פעילויות-ירח אלה נוכחות גם בירח החדש. אך, לטרנספורמציה של מה שמשתנה באופן גלוי על הירח, יש משמעות ביחס לחלק שפעילויות-ירח ממלאות באחיזתו של האדם בחיים ארציים אלה מן הלידה או ההתעברות ועד למוות.

לאחר המצב העמוק ביותר בשינה, האדם חוזר אל מצב הערות שלו דרך אותם שלבי-ביניים. לפני ההתעוררות, הוא עובר שוב את ההתנסות של מצב העולם האוניברסלי והכמיהה לאל שבה חלומות יכולים למלא את חלקם.

הרצאה 6

מעבר מחיים פסיכו-רוחיים לחיי-חושים פיסיים

בהתפתחות האדם

במחקרים הקודמים הוצג כיצד ראייה של הישות הפנימית, הנפשית-רוחית והנצחית של האדם יכולה להירכש דרך גישה אינספירטיבית ואינטואיטיבית. תשומת-הלב הופנתה אל העובדה שחיי הפנימיים של האדם היו מלאים בהשתקפויות של התרחשויות קוסמיות. בסקירה הקודמת הוצג כיצד האדם חי דרך שחזורים קוסמיים כאלה במהלך השינה. עולמו הפנימי של האדם נעשה לעולם החיצוני ולהיפך: החלק הרוחי של העולם החיצוני נעשה לעולם פנימי.

במהלך מצב השינה, האורגניזמים הפיסי והאתרי של האדם יוצרים עולם חיצוני עבור טבעו הנפשי-רוחי. הם נשארים באותה דרך שבה, בערות, הם יכולים להיות שוב הכלי של האדם הנפשי-רוחי. האדם נושא את הכמיהה לשני האורגניזמים האלה אל תוך מצב השינה. כפי שהוצג בסקירה הקודמת, כמיהה זו קשורה לאותן פעילויות רוחיות של הקוסמוס אשר משתקפות באופן פיסי במופעי-ירח. האדם כפוף לפעילויות-ירח אלה מתוקף היותו חלק מאדמה זו. ההתבוננות באותו מצב שבו האדם מוצא את עצמו בעולם הרוחי הטהור לאורך פרק זמן מסוים לפני חזרתו אל החיים הארציים, מבהירה שאז הוא אינו כפוף להשפעותיהן של פעילויות-ירח אלה.

במצב זה, הוא אינו רואה את האורגניזמים הפיסי והאתרי כשייכים לו, כפי שהוא עושה בשינה. אבל, הוא רואה אותם בדרכים אחרות. הוא רואה אותם ככאלה שיסודותיהם מצויים בעולמות הקוסמיים, ככאלה הצומחים מתוך הקוסמוס הרוחי. הוא מתבונן בקוסמוס רוחי שהינו החלק הרוחי של תאו של האורגניזם הפיסי, אותו יעטה בזמן עתידי. בהקשר זה, כאשר אנו מדברים על תא, אנו מציינים משהו שבמובן מסוים מנוגד למה שאנו בדרך-כלל מכנים תא. במונח 'תא', אנו בדרך-כלל מתכוונים להתחלה הפיסית הקטנה של אורגניזם מתפתח. לעומת זאת, האורגניזם הרוחי שהאדם רואה בהקשר שלו עצמו, במצבו הרוחי הקדם-ארצי, הוא גדול ומתכווץ ללא הרף, כביכול, כדי להתמזג בסופו של דבר עם חלקו הפיסי של התא.

כדי להציג את הקשרים האלה בבהירות, עלינו להשתמש בביטויים 'גדול' ו-'קטן'. אבל, מוכרחים אנו לזכור, כל הזמן, שההתרחשויות בעולם הרוחי הן רוחיות ועבורן מרחב, שבו ישנן התרחשויות פיסיות, אינו קיים. לכן, הביטויים שמשמשים בהם כאן הם רק דימויים של משהו רוחי, לגמרי לא-מרחבי, איכותי לחלוטין.

במהלך קיומו הקדם-ארצי, האדם חי בתוך הבריאה הקוסמית שהינה הנבט הרוחי של האורגניזם הפיסי העתידי, ולשלב רוחי זה מתייחסים כאילו הוא מאוחד עם הקוסמוס הרוחי כולו ומתגלה באותו זמן כגוף הקוסמי של הישות האנושית האינדיבידואלית. האדם חש את הקוסמוס הרוחי ככוחותיו הטבעיים בו. הוויית-קיומו כולה כרוכה בהתנסותו את עצמו בתוך קוסמוס זה. אך, הוא חווה בו לא רק את עצמו. כי, הוויית-קיום קוסמית לא מפרידה אותו מן החיים האחרים של הקוסמוס, כפי שעושה מאוחר יותר האורגניזם הפיסי שלו. לנוכח הוויית-קיום זו, הוא מהווה סוג של אינטואיציה. הוויית-הקיום של ישויות רוחיות אחרות הינה באותו זמן הוויית-הקיום שלו עצמו.

הוויית-הקיום הקדם-ארצית של האדם מצויה בהכרה הפעילה של תא-הרוח של האורגניזם הפיסי העתידי שלו. הוא עצמו מכין את האורגניזם הזה על-ידי כך שהוא עובד על תא-הרוח בעולם הרוח יחד עם רוחות אחרות בעולם של רוחות.

כפי שבמהלך הוויית-קיומו על-פני האדמה הוא קולט סביבו באמצעות חושיו עולם פיסי שבו הוא פעיל, כך בהוויית-קיומו הקדם-ארצית הוא קולט שהאורגניזם הפיסי שלו נבנה ברוח; ופעילותו כרוכה במתן עזרה לבנייתו, כפי שפעילותו בעולם הפיסי כרוכה במתן עזרה בעיצוב דברים פיסיים של העולם החיצוני.

בתא-הרוח של הגוף הפיסי האנושי שהאדם הנפשי-רוחי חווה בהוויית-קיומו הקדם-ארצית, נוכח יקום שלם, מגוון לא פחות מן העולם הפיסי החיצוני של החושים. אכן, ידיעה אינטואיטיבית יכולה בהחלט לומר שהאדם, בהיותו משולב בגופו הפיסי, נושא יקום, גם אם אינו ידוע לו, בעל פאר כזה שהעולם הפיסי אינו בר-השוואה אליו.

את היקום הזה חווה האדם באופן רוחי בשלב הקדם-ארצי שלו ובו הוא פעיל. הוא חווה אותו בצמיחתו ובניידותו, אבל מלא בישויות רוחיות.

בתוך עולם זה, יש לו תודעה; עם הכוחות הפעילים בצמיחתו של יקום זה, כוחותיו שלו כבולים. תודעתו מלאה בשיתוף-פעולה של כוחות רוחיים קוסמיים אלה עם כוחו שלו. כמובן מסוים, מצב השינה הוא בנייה מחדש של פעילותו.

אך, במהלך השינה, האורגניזם הפיסי מתקיים בצורה או מערכת ייחודית, בנפרד מן האדם הנפשי-רוחי ובאופן בלתי-תלוי בו. כאן, ההתבוננות חסרה את הכוחות הפעילים המייצגים את תוכן התודעה במצב הקדם-ארצי. לכן, המצב נשאר לא-מודע.

בהמשך מהלכה של הוויית-הקיום הקדם-ארצית, מתעמעמת ההכרה המודעת של צמיחת אורגניזם-האדמה העתידי. היא לא נעלמת לגמרי מטווח הראייה, אך היא דועכת בהדרגה. הדבר הוא כאילו האדם חש את עולמו הקוסמי מתרחק יותר ויותר, כאילו יצא ממנו. מה שבהתחלה מהווה התמזגות מלאה

עם הישיות הרוחיות של הקוסמוס נעשה עתה רק להתגלותן של ישויות אלה. אפשר לומר שבעוד לאדם הייתה פעם 'אינטואיציה' אמיתית של עולם הרוח, הרי שהיא משתנה עתה לכדי 'אינספירציה' ממשית, שבה טבעה פועל על האדם, מתגלה מבחוץ. אך, עם זאת, בתוך האדם הנפשי-רוחי מתחיל שלב חדש שאפשר להשוותו להיעדרותה והתחלתה של 'הכמיהה למה שאבד'. משתמשים בביטויים כאלה רק כדי לתאר מצבים של העולם העל-טבעי במונחים של עולם הטבע.

במצב כזה של 'היעדרות' ו-'כמיהה', נפש האדם עוברת תקופה מאוחרת יותר של הוויית-קיומה הקדם-ארצית. אין לה עוד תודעה של הממשות המלאה של התנסות בעולם רוחי, אלא רק השתקפות שנתגלתה ממנו, עם, כביכול, עוצמה פחותה של הווייה.

עתה, הנפש האנושית מתכוננת לחוות את הפעילויות הרוחיות של הירח, שעד עתה היו מעבר לתחומה. כך, היא מקבלת ישות שבאמצעותה היא נעשית בלתי-תלויה בישויות-רוח אחרות **שעמן** היא חייתה בעבר. אפשר לומר שבהתחלה ההתנסות הייתה מלאה ברוח ובאל, ומאוחר יותר היא חשה את עצמה כישות רוחית עצמאית; הקוסמוס מורגש עתה כעולם חיצוני, גם אם ההתנסות של **התגלות** זו של הקוסמוס עדיין מרוכזת מאוד במהלך השלבים הראשונים, ומתפתחת רק בהדרגה לכדי התנסות מעומעמת יותר.

לכן, בהתנסות זו האדם עוזב את הוויית-הקיום חדורת-הרוח ומורגשת כממשות, כדי להיכנס לתוך הוויית-קיום כזו שבה הוא ניצב מול קוסמוס רוחי. השלב הראשון של התנסות זו הוא הממשות של מה שמאוחר יותר מופיע כלימוד דתי עבור תפיסתו. השלב השני הוא הממשות של מה שינבע, אם יתואר, מקוסמולוגיה אמיתית. כי כאן, האורגניזם הפיסי האנושי נראה גם בתצורת-תא קוסמית שבלעדיה הוא אינו יכול להיות מובן.

בשלבים המאוחרים יותר, האדם מאבד את הכושר לראות את הקוסמוס הרוחי, אשר נעשה ברור פחות **לעין הרוחית**. מצד שני, התנסות הנפש הפנימית הקשורה לפעילויות הרוחיות של הירח, הולכת ומתעצמת. הנפש האנושית מתכוננת לקבל מבחוץ את אשר חוותה קודם לכן בתוכה. הפעילות הרוחית אשר קידמה את צמיחת האורגניזם הפיסי, שבהתחלה האדם חווה באופן מודע, נעזבת על-ידי איברי נפשו, אך מועברת אל תוך פעילות פיסיית המגיעה לשיאה בהתפתחות של רבייה בתוך הוויית-הקיום על-פני האדמה. ההתנסות הקודמת של הנפש האנושית מועברת אל תוך התפתחות זו ככוח המכוון שלה. עתה, לזמן מה הנפש מוצאת את מקומה בעולם הרוח, כי היא אינה לוקחת עוד חלק בעיצוב האורגניזם הפיסי האנושי.

בשלב זה, היא נעשית בשלה לספק לקוסמוס האתרי אותו משהו ש'חסר' בה או שהיא 'כמהה' אליו. היא מושכת את הקוסמוס האתרי. ועל-פי הכשרים שנשארו לה משיתוף-הפעולה ביקום האנושי, היא יוצרת את האורגניזם האתרי שלה. כך, מתרגל האדם לאורגניזם האתרי שלו לפני שהאורגניזם הפיסי שלו יקלוט אותו על האדמה. המאורעות השייכים להוויית-הקיום הארצית ומיישמים תפיסה מושלמת ונפרדים ממהלך השלבים האחרונים של חייה הקדם-ארציים של הנפש, הביאו את צמיחת האורגניזם הפיסי לעיצוב-תא

פיסי. עם זה, יכולה להתאחד הנפש האנושית, שבינתיים השתלטה על האורגניזם האתרי שלה. היא יכולה להתאחד עמו באמצעות הכוח של 'כמיהה' מתמשכת וכך האדם מתחיל את הפרק הארצי שלו.

ההתנסות של הנפש האנושית בקלטה לתוכה את האורגניזם האתרי, התעצמות הצמיחה, כביכול, של אורגניזם זה מתוך אתר-העולם, הינה התנסות זרה לאדמה, כי היא התרחשה בלי האורגניזם הפיסי. ברם, יש לה אותו, כאובייקט שאליו היא משתוקקת. מה שקורה בהתנסות של ילד קטן הוא זיכרון לא-מודע של התנסות זו. אך, זהו זיכרון פעיל, פעילות לא-מודעת של האורגניזם הפיסי שפעם היה העולם הפנימי של הנפש ועתה הוא המעטה החיצוני שלה. הפעילות היוצרת ומעצבת שהאדם מיישם באופן לא-מודע על האורגניזם שלו במהלך צמיחתו היא הסימן הגלוי-לעין לזיכרון פעיל זה. מה שהפילוסופיה מחפשת ומה שביכולתה להגשים רק כממשות פנימית על-ידי טיפול אימגינטיבי מודע במלואו של התנסותו המוקדמת ביותר של הילד, טמון בזיכרון פעיל ולא-מודע זה. במידה מסוימת, זה מסביר את טבעה של הפילוסופיה שלפעמים נראית קרובה יותר לעולם ולפעמים רחוקה ממנו.

הרצאה 7

הקשר של הכריסטוס עם האנושות

בהתייחסויותי הקודמות, ניסיתי להראות כיצד, בתחומה של האבולוציה האנושית, הוויית-הקיום הנפשית-רוחית מועברת אל זו של החושים הפיסיים. עתה, הדבר תלוי בהבנה שהאדם יכול להביא שתשפיע על העברה זו, אם יוכל להתחבר, בהתאמה עם תודעה מודרנית, למאורע גולגתא וליחסה להתפתחות האדם על-פני האדמה.

אם אדם לא מבין בטבעו הפיסי כיצד משהו נפשי-רוחי השתנה כל-כך מצורה רוחית של התנסות כדי להתגלות בעולם הפיסי של החושים, הרי שהוא לעולם לא יידע כיצד רוח הכריסטוס אשר באה מעולמות הרוח התגלתה באדם ישוע על האדמה.

אך, מן ההכרח להדגיש שוב שאין זה מקרה של ידיעה אינדיבידואלית המופקת מהתבוננות, אלא דווקא הבנה, עם הטבע וההוויה בכללותם של האדם, של מה שהתבוננות הוציאה אל האור. רק מעטים משיגים את הראשון, אך את השני משיגים כולם. אדם המבין את העולמות שדרכם עברה הנפש האנושית בהוויית-קיומה הקדם-ארצית, לומד גם לשאת מבטו אל מי שלפני המאורע של מיסטריות גולגתא חי ככריסטוס רק באותם עולמות ודרך מיסטריות זו ומאז התרחשותה איחד את חייו עם האנושות בת-התמותה.

הנפשות הארציות שלנו הגיעו אל המצב שבו הן עוברות עתה התפתחות הדרגתית. התודעה הרגילה לוקחת את מצב הנפש כפי שהוא כיום ובונה 'היסטוריה', שבה דברים מוצגים כאילו האדם בימים קדומים חשב-רצה-הרגיש באופן מעשי כפי שהוא עושה זאת כיום. אך, אין זה כך. היו זמנים שבהם מצב הנפש היה שונה למדי – זמנים שבהם לא הייתה הבחנה חדה כל-כך בין שינה וערות. החלומות הם הגשר היחיד בין שני המצבים האלה; ובתוכן שלהם יש משהו מטעה ומוטל בספק. האדם הפרימיטיבי ידע שלב בין ערות מלאה ושינה לא-מודעת, שהיה תמונתי ורחוק מן החושים, אך מגלה משהו רוחי באמת, כפי שהתבוננות חושית מגלה משהו מהפיסי הממשי.

בחיים אלה של תמונות, ולא של מחשבות, לאדם הקדום הייתה התנסות דמוית-חלום של הוויית-קיומו הקדם-ארצית. הוא חש את טבע-הנפש הקדם-ארצי שלו כהד של מה שהוא חווה. מצד שני, לא הייתה לו אותה תחושת-עצמיות שיש לאדם בימינו. הוא לא מצא את עצמו כ'אני' באותה מידה שהוא 'אני' כיום. תחושה זו הופיעה רק במהלכה של האבולוציה הרוחית האנושית והתקופה המכרעת של התפתחות זו היא התקופה שבה גם מאורע גולגתא התרחש.

בתקופה זו, בתודעה הרגילה ההתנסות הנפשית של הד מהוויית-קיום קדם-ארצית הלכה והתעמעמה. ידיעת האדם על עצמו נעשתה מוגבלת יותר ויותר למה שחיי החושיים-פיסיים מסרו לו.

יתר על כן, מרגע זה תפיסת המוות קיבלה משמעות חדשה. קודם לכן, האדם ידע, כפי שתיארתי, על הנקודה המרכזית של ישותו. הוא הכיר אותה דרך ההתבוננות בהד זה במקרה כזה שהוא היה משוכנע בכך שהד זה לא היה יכול להיות מושפע מן המוות. ברגע היסטורי, כאשר הראייה נעשתה מוגבלת לטבע הפיסי של האדם, המוות היה לשאלה מטרידה עבור הנפש.

המשך התפתחותם של כשרים פנימיים טהורים של ידיעה לא הספיקו לפיתרון שאלה זו. היא נפתרה על-ידי המאורעות בגולגתא אשר התרחשו באבולוציית האדמה.

הכריסטוס ירד אל הוויית-קיום ארצית מאותם עולמות שבהם האדם עבר את חייו הקדם-ארציים. על-ידי שילוב ההתנסות של תודעה ערה רגילה עם ההתבוננות במעשיו של הכריסטוס, האדם יכול למצוא, מאז גולגתא, מה שהוא מצא לפני כן עם תפקוד טבעי של תודעתו.

המתקדשים של המיסטריות העתיקות דיברו אל חסדיהם בדרך כזו שהם ראו בהתייחסויותיהם על החיים הקדם-ארציים מתת חסד מאותה ישות-שמש רוחית, שהמקביל שלה נמצא בשמש הפיסית.

המתקדשים, שבתקופתה של מיסטריות גולגתא עדיין המשיכו להשתמש בשיטות ההתקדשות העתיקות, אמרו לאלה שהיו ברשותם אוזניים לשמוע כיצד הישות שבעבר נתנה לאדם את ההד מעולמות הרוח של הוויית-קיום קדם-ארצית שהיה ביכולתו לשאת אל תוך החיים הארציים, ירדה ככריסטוס אל האדמה הפיסית והייתה לבשר בדמותו של האדם ישוע.

אלה אשר ידעו את האמת על אודות מיסטריות גולגתא, כמו בימים המוקדמים של הכריסטיאניות, דיברו תמיד על ישות-הכריסטוס כמי שירד מעולמות הרוח אל עולם פיסי. המורים של המין האנושי באותם זמנים שמו דגש מיוחד על היבט זה של הכריסטוס המגיע מעולם עילאי יותר אל האדמה.

השקפה זו הייתה מותנית בעובדה שעדיין ידעו במידה מספקת, מההתקדשות העתיקה, על העולמות העל-טבעיים, כדי לראות בכריסטוס ישות של עולם הרוח בטרם ירדה אל האדמה. השרידים של ידיעה זו התקיימו עד למאה הרביעית ואז הם דעכו בתודעתו של האדם. כך, המאורע בגולגתא היה למאורע שהיה מוכר רק דרך בנייתה של היסטוריה פוליטית.

עקרונות ההתקדשות של העולם העתיק אבדו לעולם החיצוני והם השתרשו רק במקומות כמעט בלתי-ידועים. רק עתה, בשליש האחרון של המאה התשע-עשרה שהושג שוב שלב באבולוציה האנושית שבו ההתקדשות החדשה, כפי שתואר, מובילה אל היבט בטבעו של הכריסטוס בתוך עולם הרוח.

למען התפתחות מלאה של תודעת-ה'אני', שהייתה אמורה להתהוות בהתפתחות האנושית, היה צורך שידיעה של התקדשות תיעלם למשך מאות שנים ספורות והאדם יפנה את תשומת-לבו אל העולם החיצוני של החושים שבו אפשר לטפח את תודעת-ה'אני' באופן חופשי.

כך, התאפשר לקהילה הכריסטיאנית להסב את תשומת-לבם של מאמינים במסורת ההיסטורית ביחס למיסטריית גולגתא ולעטות מה שפעם היה ידוע על-ידי ידיעה רוחית של **דוגמות של אמונה** עבור האדמה. התוכן של דוגמות אלה אינו מעניין אותנו כאן, אלא רק האופן שבו הן משפיעות על הנפש, בין אם על-ידי אמונה ובין אם באמצעות ידיעה.

כיום, שוב אפשרית ידיעה ישירה של הכריסטוס. דמותו של ישוע עמדה במשך מאות שנים אל מול התודעה הרגילה, והכריסטוס אשר חי בתוכה, היה לאובייקט של אמונה. אבל, הנטייה לאמונה דוגמטית הלכה והצטמצמה, בדיוק בקרב המנהיגים הרוחיים של המין האנושי; ישוע נראה יותר ויותר רק כפי שההיסטוריה גרמה לו להופיע בפני התודעה הרגילה. **תחושת** הכריסטוס אבדה בהדרגה; וכך צמח ענף חדש של תיאולוגיה העוסק באמת רק באדם ישוע, וחסר תחושה חיה של הכריסטוס. אך, אמונת-ישוע בלבד אינה עוד באמת כריסטיאנית.

בתודעה שהייתה לאדם הקדום על הוויית-קיומו הקדם-ארצית, היה לו עוגן לקשר הולם עם הוויית-קיומו, לאחר המוות על האדמה.

בזמנים מאוחרים יותר, איחודו עם הכריסטוס היה אמור לתת לו בדרך אחרת את אשר ניתן לו בזמנים קדומים באופן טבעי, דרך התחושה של התנסות-חיים שלו ביחס לשאלת המוות. הכריסטוס נועד למלא אותו, בדבריו של יוחנן: 'לא אני, אלא הכריסטוס בי', שהוא עשוי להיות המדריך שלו דרך שער המוות. אכן, לאדם היה משהו בתודעה הרגילה אשר היה יכול לפתח את תחושת-ה'אני' השלמה, אך לא משהו שהיה יכול לתת לנפש את הכוח להתקרב אל שער המוות בידיעה ודאית על המעבר החי שלה דרכו. כי, התודעה הרגילה מהווה תוצאה של הגוף הפיסי ולכן יכולה לתת לנפש כוח במידה כזו שיש להתייחס אליו כנעלם עם המוות.

לאלה אשר יכלו ללמוד זאת מן ההתקדשות העתיקה שלהם, האורגניזם הפיסי האנושי נראה לא-תקין, כי היה עליהם להניח שהוא לא היה יכול לפתח את הכוח לתת לנפש תודעה מקיפה כזו אשר תאפשר לה לחיות את חייה המלאים. הכריסטוס הופיע כמרפא-הנפש, כמושיע, של העולם וככזה מוכרחים לראותו בקשר היסודי שלו עם האנושות.

מאורע המוות והקשר שלו לכריסטוס יהיה הנושא של המחקר הבא שלי.

בעיסוק בהתנסות-הכריסטוס, צמחה פילוסופיה על מה שהתודעה העתיקה, בהתעמקה בדברי המתקדשים, נתנה לאדם כהתנסות של נצח וכן פילוסופיה היכולה לכלול את עיקרון האב האלוהי. את האב

ברוח יש לראות כישות החודרת-כל. הקוסמולוגיה רוכשת את המאפיין הכריסטיאני שלה באמצעות ידיעת הכריסטוס שכישות מחוץ לאדמה, קיבלה צורה בת-תמותה באדם ישוע. במאורעות של האבולוציה האנושית, הכריסטוס ידוע כישות שבחלקה נפל תפקיד מכריע באבולוציה זו. ודרך ההתעוררות מחדש של הידיעה שחציה נשכח של 'האדם הנצחי', התודעה האנושית מובלת אל מחוץ לעולם החושי הטהור שבו תודעת-ה'אני' מתפתחת, אל הרוח, אשר יכולה להיחוות עם הבנה מלאה על-ידי הנפש בהקשר עם האל האב והכריסטוס בידיעה תפיסתית מחודשת של הדת.

מאורע המוות והקשר שלו לכריסטוס

במצב של שינה, ההתנסות החושית פוסקת עבור התודעה הרגילה כמו גם הפעילות הנפשית של חשיבה, רגש ורצון. כך, האדם מאבד את אשר הוא מכנה **עצמו**.

מתוך התרגילים הנפשיים אשר תוארו במחקרים הקודמים עולה כי החשיבה היא הראשונה להיאחז על-ידי התודעה העילאית יותר. ברם, בלי שתלך תחילה לאיבוד, החשיבה אינה יכולה להיאחז כך. במדיטציה מוצלחת, האדם חווה את האיבוד הזה של החשיבה. למעשה, האדם חש את עצמו כישות פנימית עצמאית; למעשה, ישנו סוג של התנסות פנימית. אבל, בלתי-אפשרי לאדם שיחווה בפעם אחת את מהותו בצורה כה חזקה כך שיוכל להבינה באמצעות חשיבה פעילה. הדבר מתאפשר רק בהדרגה. הפעילות הפנימית מתעצמת וכוח החשיבה מוצת ממקום אחר מאשר התודעה הרגילה. בתודעה רגילה זו, האדם יכול לחוות את עצמו בהצצה רגעית. אך, על-ידי הצתתה מחדש של החשיבה באמצעות תרגילי-נפש, לאחר שעוברים דרך אי-חשיבה והגעה לאימגינציה, אז האדם חווה את תוכן החיים כולו מן הלידה ועד הרגע הזה כ'אני' שלו.

זיכרונות התודעה הרגילה מהווים גם התנסויות של הרגע, תמונות ממומשות בהווה, והם מצביעים על העבר רק באמצעות תוכנם.

בהתחלה, זיכרונות כאלה הולכים לאיבוד כאשר יצירת התמונות מתחילה. אז, העבר נראה כאילו היה משהו בהווה. כפי שבתפיסה חושית, החושים מובלים אל הדברים הנמצאים זה לצד זה במרחב, כך הפעילות המעוררת של הנפש מובלת אל המאורעות השונים בחייו של אדם ביצירת תמונות. מהלך המאורעות בזמן מוצג כמתרחש באותו זמן. תהליך צמיחה נעשה למשהו נוכח באותו רגע.

אבל, בתודעה עילאית יותר, יש משהו נוסף מלבד זיכרונות התודעה הרגילה. שם, יש לכם את פעילותו של האורגניזם האתרי שקודם לכן היה בלתי-ידוע לתודעה זו. זיכרונות התודעה הרגילה הם רק תמונות של התנסות האדם באמצעות האורגניזם הפיסי שלו של העולם החיצוני, בעוד שהתודעה **האימגינטיבית** מכירה את הפעילות שהאורגניזם האתרי יצר באורגניזם הפיסי.

הופעתה של התנסות זו מתרחשת בדרך כזו שלאדם יש תחושה של משהו העולה מתוך מעמקי הנפש שלפני כן היה נסתר בטבעו שלו, אך לא עלה בתודעה. כל זאת יש לחוות בתודעה מלאה; וזה יהיה המקרה אם התודעה הרגילה תמשיך להישמר לצד התודעה **האימגינטיבית**.

ההתנסויות אשר נרכשו בהתחלפות הפעילה בין האורגניזם האתרי והאורגניזם הפיסי מוכרחות תמיד להיות מסוגלות לכך שהן תיכנסנה לקשר עם חיי-הזיכרונות התואמים של התודעה הרגילה. מי שאינו מסוגל לעשות זאת אינו עוסק באימגינציה, אלא בהתנסות מסוג של הזיה.

בהתנסות של הזיה, התודעה לא מוסיפה תוכן חדש לישן, כמו באימגינציה, אלא היא משנה אותו; התוכן הישן אינו יכול לעלות בזיכרון באותו זמן שבו עולה הזיכרון החדש. לאדם שיש לו 'אימגינציה', יש את העצמיות הרגילה שלו לידו, כביכול; ההוזה נהפך לישות שונה למדי.

מי שמותח ביקורת על האנתרופוסופיה מבחוץ, צריך לשים לב לדבר הבא. לעתים קרובות, התייחסו לידיעה אימגינטיבית כמובילה למשהו הזייתי. את ההשקפה הזאת צריך חוקר רוח אמיתי לדחות בתוקף. הוא אינו מחליף בשום פנים ואופן את התודעה הרגילה בתודעה של הזיות, אלא הוא משלב תודעה אימגינטיבית לתוכה. חשיבה רגילה מפקחת באופן מלא ובכל רגע ורגע על ההתנסות האימגינטיבית. הדימוי ההזייתי מהווה כניסה חזקה יותר של ה'אני' אל תוך האורגניזם הפיסי מאשר בתודעה רגילה. אימגינציה, לעומת זאת, מהווה 'יציאה' ממשית מתוך האורגניזם הפיסי, והמבנה הרגיל של הנפש נשאר לצדו, מוחזק באופן מודע באורגניזם הפיסי.

אנו נעשים מודעים יותר בחלק של הנפש אשר קודם לכן היה לא-מודע, אך אותו חלק שלפני כן היה מודע באורגניזם הפיסי נשאר באותו מצב נפשי. ההתחלפות בין התנסות האימגינציה ובין זו של תודעה רגילה היא התרחשות ממשית לנפש ממש כמו ההכוונה הנה והנה של פעילות נפשית ממחשבה אחת לאחרת במהלכה של תודעה רגילה. אם זוכרים זאת, בלתי-אפשרי לכלכל בין ידיעה אימגינטיבית ומשהו בעל טבע הזייתי. להיפך, היא נוטה לסלק כל נטייה למה שהינו הזייתי. אבל, מי שמשמש בהכרה אימגינטיבית גם נמצא בעמדה להבין שחזיונות אינם בלתי-תלויים בגוף, אלא תלויים בו בדרגה גבוהה הרבה יותר מאשר התנסויות חושיות. כי, הוא יכול להשוות את אופיים של חזיונות עם אופייה של אימגינציה, שבאמת הינה בלתי-תלויה בגוף. רואה החזיונות שקוע עמוק יותר בתפקודים הפיסיים שלו מאשר אדם הקולט את העולם החיצוני באמצעות חושיו בדרך הרגילה.

כאשר מתרחשת אימגינציה, החשיבה הרגילה נתפסת כמשהו בלי תוכן מהותי. רק מה שמוכנס אל תוך התודעה על-ידי אימגינציה, מתגלה כתוכן המהותי של חשיבה רגילה זו. את החשיבה הרגילה אפשר להשוות לתמונת ראי. אך, בעוד שתמונת הראי עולה בתודעה הרגילה, תמונת האימגינציה חיה באופן לא-מודע.

יש לנו אימגינציות גם בחיינו הנפשיים הרגילים, אבל באופן לא-מודע. אלמלא היו לנו אימגינציות, לא היינו יכולים לחשוב. המחשבות המודעות של חיי-הנפש הרגילים הן השתקפויות של אימגינציה לא-מודעת המשוקפות על-ידי האורגניזם הפיסי. והחלק המהותי של אימגינציה זו הוא האורגניזם האתרי המתגלה בהתפתחות החיים הארציים של האדם.

עם אינספירציה, יסוד חדש נכנס אל תוך התודעה. כדי להגיע לאינספירציה, יש להוציא את החיים האנושיים האינדיבידואליים, כפי שתואר במחקרים הקודמים. אך, כוחה של הפעילות שהנפש רכשה לעצמה באמצעות האימגינציה, שריר וקיים. בהחזיקה בכוח זה, הנפש יכולה להגיע לתמונות של מה שביקום מונח ביסוד האורגניזם האתרי כפי שהוא מונח ביסוד האורגניזם הפיסי.

וכך, הנפש ניצבת אל מול טבעה הנצחי. בתודעה הרגילה, קורה שהנפש יכולה לתת לפעילותה צורה מושגית על-ידי תפיסת האורגניזם הפיסי. היא צוללת אל תוכו ושם היא מוצאת את ההשתקפויות התמונתיות של מה שהיא חווה עם האורגניזם האתרי שלה. ברם, את האחרון הנפש אינה חווה בפעילותה שלה. אורגניזם אתרי זה נחוה בתודעה אימגינטיבית. אך, זה קורה דרך הנפש אשר המשיכה עוד לאחור עם התנסותה באורגניזם האסטרלי. כל עוד הנפש רק מעלה אימגינציות, היא חיה באופן לא-מודע באורגניזם האסטרלי ושני האורגניזמים, הפיסי והאתרי, נתונים להתבוננות; ברגע בו הנפש מגיעה לידיעה **אינספירטיבית**, האורגניזם האסטרלי גם נתון להתבוננות; כי עתה, הנפש חיה במרכז הנצחי של הווייתה, והיא יכולה להתבונן בזה על-ידי המשכיותה של הכרה **אינטואיטיבית**. על-ידי כך, היא חיה בעולם הרוח, כמו שבהוויית-קיום רגילה היא חיה באורגניזם הפיסי שלה.

בדרך זו, הנפש לומדת כיצד האורגניזמים – פיסי, אתרי ואסטרלי – צומחים מעולם הרוח. אך, היא יכולה גם לראות את הפעילות המתמשכת של הרוחי במבנה הישות הארצית – האדם. היא רואה כיצד המרכז הרוחי של טבע האדם משתקע בתוך האורגניזמים הפיסי, האתרי והאסטרלי. השתקעות זו אינה באמת התמזגות של משהו רוחי עם משהו פיסי, כך שהראשון משתכן בשני. אלא, זו טרנספורמציה של חלק מן הנפש האנושית לתוך המבנה הפיסי-אתרי. חלק זה של הנפש הוא אשר נחוה באמצעות חשיבה על-ידי התודעה הרגילה בהשתקפותה. אך, הנפש עולה שוב במקום אחר.

זהו המקרה עם אותו חלק שלה שבהוויית-קיום ארצית נחוה כרצון, שהינו בעל מאפיין שונה מזה של החשיבה. הרצון, גם במהלך הערות, יש בו חלק רדום. הנפש קולטת מחשבה בבהירות. למעשה, האדם, בהיותו חושב, ער לגמרי, מה שאינו נכון ביחס לרצון. הרצון מומרץ על-ידי החשיבה. התודעה מתפשטת כמו החשיבה. אבל אז, פעולת הרצון משתקעת באורגניזם האנושי. אם אני מרים את ידי מרצוני, הרי שבהתחלה יש לי בתודעתי הרגילה את המחשבה הסיבתית, והמראה של ידי המורמת עם כל התחושות הנלוות הוא תוצאה של פעולת הרצון שלי. מה שנמצא בין לבין נשאר לא-מודע. מה שקורה במעמקי האורגניזם כאשר אדם מכניס את הרצון שלו לפעולה, חומק מן התודעה הרגילה כפי שחומקים המאורעות בשינה. באדם יש תמיד חלק שהינו רדום, גם כאשר הוא ער.

זהו החלק שבו ממשיך לחיות במהלך הוויית-קיום ארצית רוב רובו של הנפשי-רוחי שלא עבר טרנספורמציה אל תוך האורגניזם הפיסי. קולטים זאת לאחר שהושגה אינטואיציה אמיתית על-ידי תרגילי-הרצון אשר תוארו לעיל. אז, אנו רואים מאחורי הרצון את החלק הנצחי של הנפש האנושית, אשר

עובר טרנספורמציה לכדי אורגניזם-ראש ונעלם בחיים-צורה שלו במהלך הוויית-קיום ארצית, עולה שוב בצד השני כדי לעבור דרך המוות ולהיות מוכן לעזור בבנייתם של גוף פיסית עתידי וחיים ארציים עתידיים.

דברים אלה מביאים את המחקר הזה אל מאורע המוות שיהיה צורך להמשיך ולהתייחס אליו במחקר הבא. כי, על-ידי ההשקפות שהצבתי בפניכם היום, אנו מובלים רק אל המשכיותו של הרצון ואל הידיעה של אותו חלק בנפש מן העבר, אשר עובר טרנספורמציה לכדי מבנה-ראש אנושי. לא הגענו לגורלה של תודעת-ה'אני', שאפשר להתייחס אליה רק בהקשר עם שאלת-הכריסטוס. לכן, אותו מחקר יוביל אותנו חזרה להתייחס למיסטריות של הכריסטיאניות.

הפילוסופיה הרגילה של אידיאות מורכבת ממחשבות; אבל, אין להן חיים, אין להן מהות. המהות מגיעה כאשר עוזבים מאחור את האורגניזם הפיסי באימגינציה. כפי שהראיתי, האידיאות של הפילוסופיה, בעבר, היו רק תמונות משוקפות. אם אלה נבנות לכדי פילוסופיה ואם חוקרים אותן בלי דעות קדומות, מן ההכרח שנחוש באי-ממשותן. חשים במעורפל את הרגע המתואר כאן ככזה שבו כל מחשבה אשר עלתה בזיכרון, נעלמת. אוגוסטינוס ודקרט חשו בזה, אך לא הסבירו זאת לעצמם במידה מספקת כ'ספק'. אך, הפילוסופיה רוכשת חיים כאשר אחדות החיים מתגשמת בנפש.

ברגסון קלט זאת והוא ביטא זאת באידיאה שלו על 'המשכיות'. אך, הוא לא התקדם אל מעבר לנקודה

זו.

בהתחילנו בזה כבסיס, נמשיך להתייחס לקשר שלו לקוסמולוגיה ולהכרה דתית.

יעדה של תודעת-ה'אני' בהקשר עם שאלת הכריסטוס

חיי-הנפש בהוויית-קיום ארצית עוברים במציאות של חשיבה, רגש ורצון. בחשיבה, יש לנו תמונת ראי של התנסות האורגניזם האסטרלי וישות-ה'אני' בתוך העולם החושי-פיסי. חלקים עילאיים יותר אלה של הטבע האנושי נחווים גם במהלך השינה. אך, התנסות זו נשארת לא-מודעת במהלך השכייה על-פני האדמה. אז, הנפש חלשה מדי בהווייתה הפנימית כדי להציג את התוכן שלה בפני התודעה שלה. ברגע בו התודעה קולטת את התוכן הזה, היא מתייחסת אליו כתוכן נפשי-רוחי טהור.

בערות, האורגניזם האסטרלי וה'אני' נכנסים אל תוך האורגניזמים האתרי והפיסי. באמצעות החשיבה, רשמי החושים נחווים על-ידי האורגניזם האתרי. אבל, בהתנסות זו לא העולם אשר מקיף את האדם שהינו פעיל, אלא העתק של עולם זה. בהעתק זה, מתגלה סך כל הכוחות המעצבים המונחים ביסוד המהלך הארצי של האדם. והעתק של העולם החיצוני נוכח באדם בכל רגע ורגע. האדם אינו חווה באופן ישיר את החשיבה הזאת, אלא השתקפותה מוצגת בפני התודעה הרגילה דרך האורגניזם הפיסי.

תודעה רגילה אינה יכולה לקלוט את אשר מתרחש מאחורי הפעילות המשקפת של החשיבה באורגניזם הפיסי, היא יכולה לקלוט רק את התוצאה, כלומר תמונת ראי, המוצגת כמחשבות. התרחשויות אלה שלא נקלטות באורגניזם הפיסי הן פעילויות של האורגניזמים האתרי והאסטרלי ושל ה'אני'. במחשבותיו, האדם קולט את מה שהוא עצמו מגלם באורגניזם הפיסי שלו כישות נפשית-רוחית. באורגניזם האתרי, קיים העתק של העולם החיצוני כפעילות פנימית הממלאת את האורגניזם הפיסי. באורגניזם האסטרלי, קיים העתק של הוויית-הקיום הקדם-ארצית; ב'אני', קיימת הישות המרכזית והנצחית של האדם.

באורגניזם האתרי, העולם החיצוני פעיל באדם. באורגניזם האסטרלי, ממשיך להיות פעיל כל מה שהאדם חווה בהוויית-קיומו הקדם-ארצית. פעילות זו לא השתנתה במהלך הוויית-הקיום הארצית ממה שהיא הייתה בהוויית-קיומה הקדם-ארצית. היא הייתה מסוג כזה שהיא התרחשה באורגניזם פיסי אשר השתנה מבחינה רוחית. במצב של ערות, זה דומה. מבנה-הראש הפנימי של האדם שואף ללא הרף לעבור שינוי ממצב פיסי לכדי מצב רוחי. אך, שינוי זה יכול רק להישאר כנטייה במהלך הוויית-הקיום הארצית. המבנה הפיסי מתנגד לה. בדיוק ברגע שבו האורגניזם האסטרלי בפעילות ההשתנות שלו מגיע לנקודה שבה מבנה-הראש הפיסי הפנימי היה צריך להפסיק לתפקד כמבנה פיסי, מצב השינה קורה בינתיים. הוא ממלא מחדש את מבנה-הראש הפנימי בכוח מיתר המבנה הפיסי, באמצעותו הוא יכול להמשיך ולהתקיים בעולם הפיסי.

כוח זה טמון באורגניזם האתרי אשר נעשה פחות ופחות נבדל בתוך מבנה-הראש במהלך מצב הערות. ברם, במהלך השינה הוא נבדל באופן פנימי בעיצובים ברורים. באותם עיצובים מתגלים הכוחות שבמהלך הוויית-הקיום על האדמה פועלים לבנייתו מחדש של האורגניזם הפיסי.

כך, במבנה-הראש מתבצעות במהלך מצב הערות שתי פעילויות: אחת בונה דרך האורגניזם האתרי ושנייה הורסת, כלומר הורסת את האורגניזם הפיסי. הרס זה מתרחש דרך האורגניזם האסטרלי.

דרך פעילות אסטרלית זו, האדם, במהלך קיומו על-פני האדמה, נושא בתוכו מוות ללא הרף. אלא שמוות זה מוכנע מדי יום על-ידי כוחות המתנגדים לו. אך, אנו חבים לנטיות מוות הפועלות ללא הרף, את התודעה הרגילה. כי, בחיים הגוססים של מבנה-הראש נמצא מה שיכול לשקף את פעילות הנפש כהתנסות בחשיבה. לשם כך נחוצה נטייה למוות. פעילות של צמיחה אורגנית מצמצמת את מכניות החשיבה לכדי טמטום חושים או חוסר-תודעה.

בסופו של דבר, מה שקורה לאורגניזם האנושי כולו במוות הפיסי מלווה את החיים האנושיים במהלך הקיום על-פני האדמה כנטייה, כהישנות חוזרת-ונשנית של תחילת המוות. ולתהליך מיתה מתמשך זה בתוכו, חב האדם את תודעתו הרגילה. אל מול תודעה זו ניצבים האורגניזמים האתרי והפיסי כדברים לא-שקופים; האדם אינו רואה אותם, אך השתקפויות המחשבות משוקפות על ידם ונחוות על ידו בנפשו. המבנים הפיסי והאתרי מסתירים ממנו את המבנה האסטרלי וה'אני'; ורק מפני שתודעת הנפש מלאה בהשתקפויות של האורגניזם הפיסי במהלך הקיום על-פני האדמה, נמנע מן האדם מלראות את המבנים האתרי והאסטרלי ואת ה'אני' שלו.

במוות, האורגניזם הפיסי נפרד מהאורגניזמים האתרי והאסטרלי ומה'אני'. עתה, האדם נושא את האורגניזמים האתרי והאסטרלי ואת ה'אני' בתוכו. על-ידי סילוק האורגניזם הפיסי, הוסר המכשול לקליטת האדם את האורגניזם האתרי. תמונת חייו על האדמה שבדיוק עברו, ניצבת לפני נפשו של האדם. כי, תמונה זו היא רק ביטוי של הכוחות המעצבים, המייצגים את הגוף האתרי.

מה שנוכח בגוף האתרי נארג באדם מתוך החלק האתרי של הקוסמוס. הוא לעולם לא יוכל להשתחרר לגמרי מן הקוסמוס. הפעולה הקוסמית-אתרית ממשיכה בתוך המבנה האנושי והמשכיות זו בתוך האדם היא האורגניזם האתרי. כך הדבר כאשר לאחר המוות האדם נעשה מודע לאורגניזם האתרי שלו, תודעה זו מתחילה כבר להשתנות לכדי תודעה קוסמית. האדם חש את אתר העולם וכן את האורגניזם האתרי שלו כחלק מעצמו. למעשה, משמעות הדבר היא שהגוף האתרי מתפוגג לאחר זמן קצר באתר העולם. האדם שומר את אותו חלק שהיה קשור לאורגניזמים הפיסי והאתרי במהלך הקיום על-פני האדמה, כלומר האורגניזם האסטרלי וה'אני' שלו.

הישות האסטרלית אף לא פעם משתלבת לגמרי באורגניזם הפיסי. מבנה-הראש מייצג טרנספורמציה מלאה של אורגניזם אסטרלי ו'אני' אלה. אך, בכל דבר שאפשר לכנותו המבנה הריתימי של האדם, בתהליך

הנשימה, זרימת-הדם וכו', המבנה האסטרלי וה'אני' ממשיכים לחיות עם עצמאות מסוימת, כי פעילויותיהם לא משוקפות על-ידי התהליכים האלה כפי שהן משוקפות על-ידי מבנה-הראש. המבנה האסטרלי וה'אני' יכולים להתערבב עם התהליכים הריתמיים. איחוד זה יוצר ישות של רוח ושל גוף הידועים לתודעה הרגילה כחיי-'רגש'. בחיי-הנפש של האדם, האורגניזם האסטרלי וה'אני' מאוחדים עם התנסויותיו של האדם. עלינו להסתכל באיחוד זה על כל פרטיו. נניח שאדם יצר משהו בעולם החושים. עבור חיי-הנפש שלו, דברים לא נשארים שם. הוא שופט את המעשה שלו. אך, שיפוט זה אינו רק התרחשות בחיי-החשיבה, האימפולס לקראתו מופק מן האורגניזם האסטרלי, שבהקשר עם התהליכים הריתמיים, מתגלה גם בחיים הפיסיים. לחיי-החשיבה אשר עוברים בתמונות מתווספת השתקפות של שיפוט מוסרי, המופיע בתוך עולם המחשבות המשוקפות בעוד שהוא עצמו רק נושא אופי של דבר-מחשבה משוקף. אך, באורגניזם האסטרלי-ריתמי, הוא חי בממשות. ממשות זו אינה חודרת את התודעה הרגילה במהלכה של הוויית-קיום על-פני האדמה. כניסתה נמנעת מפני שהתהליכים הפיסיים-ריתמיים מורגשים חזק יותר מאשר התהליכים הרוחניים המלווים אותם. כאשר האורגניזם הפיסי מסולק במוות והתהליכים הפיסיים-ריתמיים אינם שם עוד, אז חשיבות מותו של האדם עבור העולם הרוחי-קוסמי, מתגשמת על-ידי התודעה הקוסמית. תודעה קוסמית זו נוצרת לאחר ההיפרדות מן האורגניזם האתרי. במצב זה, האדם מסתכל על עצמו כישות מוסרית כפי שבחיים הארציים הוא הסתכל על עצמו כישות פיסיית. עתה, יש לו חיים פנימיים אשר נוצרו על-ידי התכונה המוסרית של פעילותו על-פני האדמה. הוא מסתכל על האורגניזם האסטרלי. אבל, העולם הרוחי-קוסמי פורץ אל תוך אורגניזם אסטרלי זה. כל שיפוט שעולם זה פוסק על פעילויותיו הארציות של האדם, מוצג כמציאות בפני נפשו.

במוות, האדם נכנס לצורה של התנסויות של ריתמוס אחר מאשר במהלך הקיום על-פני האדמה. ריתמוס זה מופיע כחיקוי קוסמי של פעילותו על-פני האדמה. ואל תוך התנסות מחקה זו, הקוסמוס-הרוח נכנס ללא הרף כפי שבנשימה במהלך הקיום על-פני האדמה, האוויר חודר אל תוך הריאות.

בהתנסות קוסמית מודעת יש לנו ריתמוס שעבורו הריתמוס הפיסי הוא העתק. דרך הריתמוס הקוסמי, פעילויות האדם על האדמה כעולם של תכונות מוסריות מאוחדות עם עולם א-מוסרי. והאדם חווה לאחר מותו את הגרעין המוסרי הזה של קוסמוס עתידי, אשר מבשיל בתוך הקוסמוס, שלא רק יהיה קיים בסדר טבעי טהור כמו הנוכחי, אלא בסדר מוסרי-טבעי. הרגש העיקרי העובר דרך הנפש במהלכה של התנסות זו בעולם קוסמי עתידי, מבוטא בשאלה: האם אהיה ראוי ליצור חלק מסדר מוסרי-טבעי של דברים בהוויית-קיום עתידית?

בספרי *תיאוסופיה*, כיניתי את עולם ההתנסות שהאדם עובר דרכו לאחר מותו, **עולם-הנפש**. התודעה של עולם זה באמצעות **אינספירציה** היא אשר נותנת לנו חומרים עבור קוסמולוגיה ממשית. ממש כפי שהכרה **אימגינטיבית** של המהלך הממשי של חיי-האדם, נותנת לנו חומרים עבור פילוסופיה אמיתית.

נפשו של האדם אינה יכולה לרכוש מספיק אימפולסים מתוך אותה תודעה קוסמית שאליה הגיעה תופעת-הלוואי המאוחרת הקוסמית של פעילויות האדם על האדמה, כדי להתכונן מבחינה רוחית לקראת האורגניזם הפיסי העתידי. אורגניזם זה היה מתקלקל אם הנפש הייתה נשארת בעולם-הנפש. היא מוכרחה להיכנס אל תוך עולם של התנסויות שבו פעילים האימפולסים הרוחיים, הלא-אנושיים, של הקוסמוס. באותו ספר, כיניתי את העולם הזה **ארץ-הרוח**.

המתקדשים העתיקים היו מסוגלים לומר לחסידיהם מתוך הידיעה אשר נרכשה על-ידי התקדשות: אותה ישות רוחית, שבעולם הפיסי מציגה את הדרה המשתקף בשמש, תקבל אותך בעולם הרוח, לאחר המוות. היא תוביל אותך אל מחוץ לעולם-הנפש אל תוך ארץ-הרוח; תחת הנחייתה, תטוהר, כך שתוכל להכין אורגניזם פיסי עבור העולם הבא במהלך שהייתך בארץ-הרוח.

בזמנה של מיסטריות גולגתא ובמהלך המאות הכריסטיאניות הראשונות, על המתקדשים היה לומר לחסידיהם: דרגת ה'אני' שאליה תגיע במהלך קיומך על-פני האדמה, תהיה מעצם טבעה על האדמה כה נמוכה שהניגוד שלה אשר יתחיל לאחר המוות יהיה כה חשוך שלא תהיה מסוגל לראות את מנחה-השמש הרוחית. לכן, ישות-השמש ירדה אל האדמה ככריסטוס והגשימה את מיסטריות גולגתא. לכן, אם במהלך קיומך על-פני האדמה, תיתן לעצמך להתמלא ברגש חי על הקשר שלך למיסטריות גולגתא, אז משמעותה תהווה חלק מן החיים על-פני האדמה ותמשיך להיות פעילה באדם לאחר המוות. אז, תוכל להכיר את המנחה-הכריסטוס דרך תוצאה זו. לאחר המאה הרביעית, ידיעה קדומה זו של התקדשות אבדה במהלך ההתפתחות האנושית. ידיעה דתית כריסטיאנית מחודשת צריכה להציג שוב מתוך אינספירציה בשביל מדע קוסמולוגי את המעשה של הכריסטוס למען האנושות אפילו עד התנסויות לאחר המוות. כדי להסביר כיצד המאורעות של הוויית-הקיום האנושית על-פני האדמה, המוסתרת על-ידי הרצון, משפיעים גם לאחר המוות, יהיה משימתו של המחקר הבא.

הרצאה 10

על התנסות הרצון של הנפש

כאשר התודעה הרגילה מפעילה את הרצון, חלק מן האורגניזם האסטרלי נמצא בפעולה, חלק הקשור קשר רופף יותר עם האורגניזם הפיסי מאשר החלק התואם לרגש. וחלק זה של האורגניזם האסטרלי התואם לרגש קשור רופף יותר עם האורגניזם הפיסי מאשר החלק התואם לחשיבה. באותו זמן, יש לנו באורגניזם האסטרלי של הרצון את הטבע האמיתי של ה'אני'. בעוד משהו נפשי-רוחי שהינו פעיל ללא הרף בחלק הריתמי של האורגניזם הפיסי תואם לרגש, חלק-הרצון של הנפש ממלא ללא הרף את האורגניזם המטבולי ואת מבנה הגפיים. אך, רק בפעולת רצון שהוא קשור באופן פעיל עם החלקים הללו של הגוף האנושי.

הקשר בין החלק החושב של הנפש ומבנה-הראש הוא כניעתו של הנפשי-רוחי לפיסי. הקשר בין הנפש המרגישה והמבנה הריתמי הוא כניעה ונסיגה. אך, הקשר של חלק-הרצון עם הפיסי מורגש בהתחלה כמשהו נפשי באופן לא-מודע. זוהי כמיהה לא-מודעת למאורעות הפיסי והאתרי. מעצם טבעו, חלק-רצון זה נמנע מלהתחלק לפעילות פיסי. הוא נמנע ממנה ונשאר חי מבחינה נפשית-רוחית. רק כאשר החלק החושב של הנפש מרחיב את פעילותו אל תוך המבנה המטבולי והגפיים, חלק-הרצון מומרץ להיכנע למבנים הפיסי והאתרי ולהיות פעיל בהם. החלק החושב של הנפש מבוסס על פעילות הרסנית של האורגניזם הפיסי. במהלך יצירתן של מחשבות, הרס זה מתפשט רק עד למבנה-הראש. כאשר הרצון מצווה משהו, הפעילות ההרסנית של המטבוליזם ומבנה-הגפיים משתלטת. פעילות החשיבה זורמת אל תוך המבנים של מרכז הגוף והגפיים, היכן שמתרחשת פעילות הרסנית תואמת של האורגניזם הפיסי. פעילות זו ממריצה את חלק-הרצון של הנפש כך שיתנגד להרס זה עם בנייה מחדש ואת הפעילות האורגנית המתפוגגת עם פעילות מועילה.

כך, חיים ומוות נלחמים זה בזה בישות האנושית. בחשיבה מתגלה פעילות של מוות, בעוד שהרצון מייצג משהו מעורר-חיים, מעניק-חיים.

אותם תרגילי-נפש אשר נלקחים כתרגילי-רצון, שמטרתם רכישת ראייה על-טבעית, מוצלחים רק כאשר הם נעשים להתנסות של כאב. אדם המצליח לרומם את רצונו לרמה עילאית יותר של אנרגיה, יחוש צער. בתקופות קודמות של התפתחות המין האנושי, כאב זה נגרם ישירות על-ידי תרגילי סגפנות. הם צמצמו את הגוף למצב שהיקשה על הנפש להשתקע בו. דבר זה גרם לחלק-הרצון של הנפש להינתק מן הגוף ולהיות מומרץ להתנסויות עצמאיות של עולם הרוח. סוג זה של תרגול אינו מתאים עוד למבנה

האנושי אשר הגיע לרמה הנוכחית של התפתחות ארצית. עתה, האורגניזם האנושי בנוי כך שהכנסת התפתחות-ה'אני' לתוכו הייתה משתבשת אילו היינו חוזרים חזרה לתרגילי הסגפנות העתיקים.

כיום, עלינו לעשות את ההיפך. עתה, תרגילי-הנפש הנדרשים לשחרר את חלק-הרצון של הנפש מן הגוף, אופיינו במחקרים הקודמים. הם אינם מגשימים את חיזוקו של חלק זה של הנפש מכיוון הגוף, אלא מכיוון הנפש. הם מחזקים את החלקים הנפשי והרוחי של האדם והם לא נוגעים בחלק הפיסי.

התודעה הרגילה שלנו כבר גורמת לנו להבין כיצד ההתנסות של צער קשורה להתפתחותה של התנסות נפשית. מי שרכש סוג כלשהו של ידיעה על-טבעית, יאמר: את המאורעות המאושרים ומעניקי-השמחה, חב אני לגורל; אבל, את הידיעה האמיתית של החיים, חב אני להתנסויות המכאיבות והמעציבות שלי.

אם חלק-הרצון של הנפש צריך להיות מחוזק כנדרש לשם השגתה של **הכרה אינטואיטיבית**, הרי שעלינו לחזק תחילה את התשוקה אשר מסופקת, בחיים האנושיים הרגילים, על-ידי האורגניזם הפיסי. הדבר מתבצע על-ידי התרגילים אשר תוארו לעיל. אם תשוקה זו נעשית חזקה עד כדי כך שהאורגניזם הפיסי בצורתו הארצית אינו יכול להוות יסוד עבורה, אז ההתנסות של חלק-הרצון של הנפש נכנסת אל תוך עולם הרוח ומושגת ראייה אינטואיטיבית. ואז, בראייה זו, החלק הרוחי-נצחי של הנפש נעשה יותר ויותר מודע לעצמו. כפי שהתודעה החיה בתוך הגוף מכירה את הגוף לכשעצמו, כך תודעה רוחית מכירה את תוכנו של עולם רוחי.

בתהליכים המתחלפים של הריסת המבנה האנושי ובנייתו, כפי שהם מתגלים במבנים של החשיבה, הרגש והרצון של המין האנושי, מוכרחים אנו לזהות את המהלך הרגיל, פחות או יותר, של חיי-אנוש על-פני האדמה. בילדות הוא שונה מזה של אדם מבוגר. משימתו של מחנך אמיתי היא תפיסת ההשפעה של הפעילויות ההורסות והמועילות בילדות והשפעת החינוך וההוראה עליהן.

מדע חינוכי אמיתי יכול לנבוע רק מידיעה שלמה על הטבע האנושי אשר הופקה באופן על-טבעי בישות הפיסית, הנפשית והרוחית שלו. ידיעה הנשארת לגמרי בגבולות מה שהינו נגיש למדעי הטבע אינו יכול להיקרא יסוד של מדע חינוכי אמיתי.

במחלה, המהלך הרגיל, פחות או יותר, של הקשר ההדדי בין היסודות המועילים וההרסניים, משתבש דרך המבנה כולו – או באיברים נפרדים. שם, אנו מקבלים הפרה של האיזון או של בנייה בחיים פורים או של הרס בצורות משתנות של איברים או תהליכים בודדים. מה שבדיוק קורה במקרה זה יכול לראות באופן כללי אדם שברשותו ידיעה מלאה של המבנה האנושי, על-פי האורגניזמים הפיסי, האתרי והאסטרלי שלו, וכן על-פי טבע ה'אני'; והתרופה יכולה להימצא רק באמצעותה של ידיעה כזאת. כי, בתחומיו של העולם החיצוני יכולים להימצא דברים מינרליים וצמחיים שבהם ידיעה מועילה מזהה כוחות אשר פועלים נגד סוגים מסוימים של כוחות ממריצים יתר על המידה או כוחות מחלישים מדי באורגניזם. באותה דרך,

פעולת-נגד כזאת יכולה להימצא בתפקודים מסוימים של האורגניזם עצמו, שבמצב של בריאות אינם מיושמים או מומרצים. ידיעה רפואית אמיתית, פתולוגיה ותרפיה אמיתיות, יכולות להיבנות רק על בסיסה של ידיעת הישות האנושית החובקת את הרוח, הנפש והגוף, ידיעה היודעת כיצד להעריך את תוצריהן של אימגינציה, אינספירציה ואינטואיציה. הדרישה למדע רפואי כזה מכונה כיום ילדותית, כי אנו רואים הכול מנקודת-מבטו של מדע פיסית. מנקודת-מבט זו, הדבר מובן למדי, כי על פיו לאדם אין מושג עד כמה שלמה הידיעה של הישות האנושית לעומת ידיעה של הגוף הפיסי בלבד. אנו באמת יכולים לומר שהאנתרופוסופיה מודעת להתנגדויות יריביה ויודעת כיצד להעריך. אך, זוהי בדיוק הסיבה לכך שאנו גם יודעים כמה קשה לשכנע את היריבים הללו.

חלק-הרצון של הנפש חווה גם את אשר עובר בחלקים של הרגש באופן לא-מודע, ככל שהדבר נוגע לחייה הרגילים של הנפש; אבל, במעמקים של מבנה האדם זה קורה כשילוב של עובדות. ההערכה של פעילות ארצית-אנושית המוגשמת דרך רגש ורצון, משתנה שם לכדי מאמץ להנגיד עם התנסויות נוספות מעשה ראוי יותר במעשה ראוי פחות. התכונה המוסרית כולה של האדם נחווית באופן לא-מודע; ומתוך התנסות זו, נוצר סוג של ישות רוחית-נפשית שבמהלך החיים על-פני האדמה צומחת בתחום הלא-מודע של הישות האנושית. ישות רוחית-נפשית זו מייצגת כל מה שהחיים הארציים מפיקים כמטרה רצויה, בלתי-ניתנת להשגה על-ידי האדם בחיים הארציים, מפני שהאורגניזמים הפיסי והאתרי שלו, עם צורתם אשר נועדה מראש מחיים ארציים קודמים, עושים זאת בלתי-אפשרי. לכן, האדם שואף באמצעות ישות רוחית-נפשית זו או טבע נפשי זה ליצור אורגניזמים פיסי ואתרי אחרים, שבאמצעותם התוצאות המוסריות של חיי-האדמה יוכלו לעבור טרנספורמציה בהוויית-הקיום הבאה.

את הצורה החדשה הזאת אפשר להשיג רק אם האדם נושא עמו את הטבע הרוחי-נפשי הזה דרך שער המוות אל תוך העולם העל-טבעי.

מיד לאחר המוות, האדם הנפשי-רוחי שומר לזמן קצר על האורגניזם האתרי. בתודעתו, בנקודה זו אין לו יותר מאשר ציון של הערך המוסרי אשר עלה באופן לא-מודע במהלך החיים הארציים בחלקים הרוחיים והנפשיים שלו. כי, האדם עסוק מראש לגמרי בראיית הקוסמוס האתרי. במצב הבא הארוך יותר של התנסות (אותו כיניתי עולם-הנפש בספרי *תיאוסופיה*), תודעה בהירה של הערכה מוסרית זו קיימת למעשה, אך עדיין לא הכוח להתחיל בבניית תא-הרוח שנועד להיות אורגניזם-אדמה פיסי עתידי. לאדם יש עדיין נטייה להסתכל לאחור בחייו הארציים מפני שתכונותיו המוסריות נרכשו שם. לאחר פרק זמן מסוים, האדם יכול למצוא את המעבר למצב של התנסות שבו הנטייה אינה קיימת עוד שם. (בספרי *תיאוסופיה*, כיניתי את התחום שהאדם עובר כאן, **התחום הממשי של הרוח**). מנקודת-המבט של התוכן המחשבתי העל-טבעי שאליו האדם מגיע – לאחר המוות – בתודעה הקוסמית – אנו יכולים לומר: בפרק זמן קצר לאחר המוות, האדם חי בהיותו מוכווון כלפי האדמה והוא מלא באותן פעילויות רוחיות שהשתקפויותיהן כלפי חוץ נמצאות

בתופעות הפיסיות של הירח. מבחינה חיצונית, הוא הופרד מן האדמה, אבל הוא קשור עמה באופן עקיף דרך תוכן רוחי-נפשי. כל דבר בעל ערך עולמי-רוחי שהאדם במהלך נוכחותו על האדמה פיתח לערך ממשי באורגניזם האסטרלי שלו (או כפי שבוטא לעיל: בתחום הלא-מודע של חיי-הנפש שלו על-פי הרגש והרצון), כל זה מלא בפעילויות הרוחיות של הירח שכבר תוארו. ישות מוסרית זו עם תכונתה הרוחית קשורה על-ידי תוכן עם הפעילויות הרוחיות של הירח, והן אשר מחזיקות את האדם כבול לאדמה. אך, עבור פיתוח תא-הרוח למען האורגניזם הפיסי העתידי, הוא מוכרח להתנתק מן האדמה מבחינה נפשית-רוחית. ביכולתו לעשות זאת רק על-ידי כך שהוא יתנתק באותו זמן מתחומן של פעילויות-ירח. שם, עליו להשאיר מאחור את אותה תכונה-הווייה מוסרית שעמה הוא קשור. כי, הפעילות עבור האורגניזם הפיסי העתידי בהקשר עם הישויות הרוחיות של העולם העל-טבעי, מוכרחה להתרחש ללא הפרעה של אותה תכונה-הווייה. האדם אינו יכול להגיע להתנתקות זו מתחום הפעילויות הרוחיות של הירח באמצעות כוחותיו הנפשיים-רוחיים. אף-על-פי-כן, הדבר צריך להיעשות.

לפני מיסטריות גולגתא, מדע ההתקדשות היה יכול לומר לאדם את הדברים הבאים: בפרק זמן מסוים בהוויית-הקיום שלאחר המוות, ההתנסות האנושית צריכה לסגת מתחום הירח השומר על האדם בתוך תחומם של חיים פלנטריים. האדם אינו מסוגל לבצע את הנסיגה הזאת בכוחות עצמו. כאן קורה שהישות, שהשתקפותה הפיסית היא השמש, באה לעזרתו של האדם ומנחה אותו אל תחום הרוח הטהורה שבו הוא עצמו פעיל ולא ישויות-ירח הרוחיות. אז, האדם הוויה הוויית-קיום של כוכבים בדרך כזו כדי לראות את התבניות הרוחיות של קונסטלציות כוכבי-השבת מן הצד הרחוק יותר, כביכול; מן ההיקף של הקוסמוס. ראייה זו אינה מרחבית גם אם הכוכבים נעשים גלויים לו. עם הכוחות הממלאים עתה את האדם, יכולתו ליצור את תא-הרוח של האורגניזם הפיסי מתוך הקוסמוס, הולכת ומתעצמת. האלוהי שבתוכו מעלה את האלוהי. ברגע בו תא-הרוח הבשיל, מתחילה ירידתו אל האדמה. האדם נכנס שוב אל תוך תחום הירח ושם הוא מוצא את הישות בעלת התכונה המוסרית-רוחית, אותה השאיר מאחור עם כניסתו אל תוך הוויית-קיום טהורה של כוכבים; הוא מוסיף אותה אל ישותו הנפשית-רוחית כך שתהיה היסוד של החיים העתידיים שנועדו לו על-פני האדמה.

מדע ההתקדשות של הכריסטיאניות מוצא משהו נוסף. בספיגת הכוח המגיע אל הנפש דרך הפעילות הסימפטית והמתבוננת על החיים הארציים של הכריסטוס ומיסטריות גולגתא, האדם רוכש, כבר בהיותו על האדמה ונעזר לאחר המוות לא רק בישות השמש, את הכושר לסגת מפעילויות-הירח בנקודה מסוימת לאחר הוויית-קיומו הארצית וכניסה אל תוך התחום הטהור של הכוכבים. הכושר הזה הוא המקביל הרוחי, אשר נחוה לאחר המוות, של החירות הנוצרת בחיים הארציים על-ידי תודעת-ה'אני'. אז, האדם משתלט בתקופה שבין מוות ולידה מחדש על התכונה-הווייה המוסרית-רוחית שלו, אשר הושארה מאחור בתחום הירח, כמעצב גורלו שביכולתו לחוות בחירות בהוויית-קיומו החדשה על-פני האדמה. הוא גם נושא בתוכו מתוך

חירות את תופעת-הלוואי המאוחרת הארצית של הוויית-הקיום המלאה-באל שלו בין מוות ולידה מחדש כתודעה דתית. מדע מודרני של התקדשות יכול לזהות זאת ולראות את פעילותו של הכריסטוס בהוויית-הקיום האנושית. הוא מוסיף לפילוסופיה חיה ולקוסמולוגיה המכירה גם בקוסמוס הרוח, ידיעה דתית המכירה בכריסטוס כמתווך של תודעה דתית מחודשת וכמנהיג העולם בחירות.

במחקרים אלה לא עלה בידי לעשות יותר מאשר לתאר בקווים כלליים התחלה אפשרית של פילוסופיה, קוסמולוגיה והכרה דתית. יהיה צורך לומר הרבה יותר כדי שהתיאור הזה יהיה לתמונה צבעונית על כל גווניה.

רשימת ספרים בהוצאת בדולח

רשימת הספרים בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>